БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ЁШ ЛЕНИНЧИ

Газета 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган

1990 йил 23 июнь Шанба

№ 118 (13.554). Баҳоси 3 тийин.

• ЎЗБЕКИСТОН ЛКЁИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИНИНГ БОШ НАШРИ •

ЭРТАГА — СОВЕТ ЁШЛАРИ КУНИ

КЕЛАЖАК ЭГАЛАРИ

Эртага — Совет ёшлари куни. Мамлакатимиз ёшлари бу кунни Она Ватанимиз ҳаётида ғоятда мураккаб давр бўлган бир пайтда нишонламоқдалар. Йигит-қизлар ҳар қадамда сиёсий, иқтисодий, маънавий инқирозни ҳис этишмоқда. Лекин Сиз юқоридаги суратда кўриб турганингиздек уларнинг юзидан кулгу-қувонч, қалбларидан ғурур ва эътиқод кетгани йўқ. Зеро, улар ўз истиқболларига ишонадилар, унинг янада порлоқ ва бахтли бўлиши учун бутун куч-ғайратлари, билим ва матонатларини аямайдилар. Шу боисдан ҳам биз уларни келажак эгалари деб атадик.

Пастдаги суратни суратkaш мухбирларимиз Тошкент вилоятининг Коммунистик ноҳиясидан олиб келишган. Унда Совет ёшлари кунига бағишлаб ўтказилган байрам қатнашчилари акс этган.

Сураткашлар Е. Ботиров ва С. Маҳкамов.

Хивада қўшалоқ байрам

ХИВА 22 июнь (Махсус мухбирларимиз Р. ҲАСАН ва С. РУСТАМ телефон орқали хабар қиладилар).

Бугун Хива байрам оғушида. Хива комсомолининг 70 йиллик тўйига бағишланган тантаналар авжига чиқмоқда.

Воҳа комсомоли юбилейи ҳамда қадимий ва навқирон Хиванинг 2500 йиллиги олдидан ўтказилаётган «Ёш ленинчи» рўзномаси кунлари байрамга алоҳида кўрк бағишламоқда.

Кеча ижодий жамоамиз журналистлари Хива шаҳридаги болалар уйида, табобат техникумида ва Дзержинский номли жамоа хўжалигида муштарийлар билан учрашувлар ўтказдилар. Мулоқотлар, баҳслар, мунозаралар куй-қўшиқлар ва мушоираларга ҳамоҳанг бўлиб, дилларга завқ бағишлади.

Бугун эрта тонгда байрам қатнашчилари «Ёш ленинчи»нинг Хива комсомоли юбилейига бағишланган байрам сонини қўлга олдилар. Шунингдек, ноҳия, «Коммунизмга» рўзномасининг «Ёш ленинчи» билан қўшма сони муштарийларга тегди.

Меҳмонлар тушгача Хиванинг қадимий ёдгорликларини зиёрат қилдилар. Жамоамиз шаҳардаги Ёшлар марказида давра суҳбати уюштирди. Сўнгра оталиғимиздаги Саид Мохий Рўйи Жаҳон мадрасасини кўздан кечирди.

Тушдан кейин юбилейга ташриф буюрган Қорақалпоғистон мухтор жумҳурияти ва Туркманистон жумҳурияти Тошҳовуз вилояти ёшлари вакиллари билан Хива жамоа хўжалигидаги «Дўстлик» кашшофлар оромгоҳида қизиқарли дўстлик учрашуви ўтказдилар.

Хива вақти билан 16,30. Шаҳар марказидаги катта стадионга томошабинлар тўпланмоқдалар. Улар орасида қўшни Қозоғистон, шунингдек, жумҳуриятимизнинг барча вилоятларидан комсомол вакиллари бор. Бу ерда «Ёш ленинчи» байрами бошланаяпти.

«Иш билан бандлик» дастуриламали: воқелик ва истиқбол

Жумҳуриятда «иш билан бандлик» комплекс дастуриламали ишлаб чиқилди ва ҳозирнинг ўзидаёқ бажарила бошланди. Уни муваффақиятли амалга ошириш учун катта капитал маблағлар, халқ хўжалиги комплексининг бутун-бутун тармоқларини қайтадан йўналтириш керак бўлади. Лекин дастуриламал қанчалик яхши бўлмасин, уни жорий этиш учун қанча катта маблағлар ажратилмасин, жойларда ташаббус кўрсатилмаса, одамлар муаммонинг ҳал этилишидан манфаатдор бўлмасалар, муваффақият қозониб бўлмайди. ЎзТАГ мухбирлари Андижон вилоятида вужудга келган аҳволдан чиқиб олиш йўлини топишга қандай ҳаракат қилинаётганлиги тўғрисида ҳикоя қиладилар.

«Тарандубитель» ишлаб чиқариш бирлашмасининг Султонободдаги филиалига йигирмадан зиёд уй бекаси ишга олинди. Тажрибали устозлардан сабоқ олгач, улар тиббий дори қутилар тайёрлашга киришдилар. Яна ўн киши ноҳия маиший ишлаб чиқариш бошқармасининг тикувчилик цехидан ўзига маъқул иш топишди, анчагина хотин-қизлар кооперативларга ишга олинди.

Ноҳияда ишсизлик муаммосини фақат биргаликдаги куч-ғайрат билан ҳал этиш мумкин, деб ҳисобламоқдалар. Аҳолининг илтимосига биноан «Тарандубитель» бирлашмаси раҳбарлари маҳаллий филиал ишини икки сменада ташкил қилдилар. Шунга қарамай, ишсиз аҳоли бу ерда ҳали ҳам жуда кўп. Июнь ойининг охирида мактабларни битириб чиққан яна тўрт юз йигит-қиз иш топиш муаммосига дуч келди. Совет Армияси сафларидаги хизматни тугаллаб уйга қайтадиган уч юз йигитни ҳам шунга қўшайлик. Демак, пухта ўйлаб кўрилмаган, комплекс дастурсиз иш битмайди.

Консерва заводини ташкил қилиш ноҳияда амалга оширилаётган биринчи навбатдаги тадбирлар жумласидандир. Собиқ тайёрлов пункти биносида технология ускуналарини ўрнатиш ишлари бошлаб юборилди. Ильич ноҳиясидаги пайпоқ тўқиш фабрикаси, «Андижанкабель» заводи билан Султонободда уларнинг филиалларини очиш тўғрисида келишиб олинди. Ҳисоб-китобларга қараганда, бу тадбирларнинг амалга оширилиши бир ярим минг кишини доимий иш жойи билан таъминлаш имконини беради. Бу эса, одамларнинг иш билан бандлиги муаммосини ҳал этиш демакдир.

Қўрғонтепа ноҳияси.

БОЛАЛАР УЧУН...

МЎЙНОҚ марказидаги 4 ва 6-болалар боғчаларида кичкинтойларни янги соғилган сут билан таъминлаш муаммоси ҳал этилди. Болаларга сутни собиқ байналмилалчи жангчи, ҳозирги кунда ишбилармон фермер Омонгелди Алибеков кунига икки марта муттасил етказиб бермоқда.

О. Алибеков армиядан қайтиб келиши биланоқ, бу «ишга» қўл урди. Бугунги кунда у собиқ денгиз портидаги гуллаб-яшнаётган биринчи оилавий фермага бошчилик қилмоқда.

— Дастлаб кўпгина қийинчиликларга дуч келдик, — дейди О. Алибеков. — Бу янги иш бўлиб, ҳамма нарсани бошидан бошлашга тўғри келди. Маҳаллий ҳокимиятга раҳмат: 35 минг сўм қарз ажратиб берди, молхона қурилишида кўмаклашди. Яқинда эса навбатдан ташқари «Жигули» ажратишди. Эндиликда болалар боғчаларига сутни ҳали совимасидан ўз машинамда етказиб бермоқдаман. Икки ярим ой ичида кичкинтойлар биздан 12 тоннадан кўпроқ сут олишди. Лекин бу марра эмас: яқин кунларда 10 та соғин сигир ёнига яна 5 таси қўшилади. Шунда биз бир кеча-кундузда ярим тоннагача сут соғиб оламиз. Бундан ташқари болалар боғчаларига янги сўйилган гўшт ҳам етказиб берамиз.

Ёш фермернинг дастлабки ҳисоб-китобларига қараганда, у яқин икки-уч йил ичида қарздан кутулади. Шундан кейинги даромад фермани янада ривожлантиришга сарфланади.

(ЎзТАГ).

Жумҳурият янгиликлари

ДАҲАЛАР ва маҳаллалар учун энг яхши халқ уйи лойиҳасига эълон қилинган жумҳурият конкурсининг якуни чиқарилди. Конкурсни Ўзбекистон касаба уюшмалари кенгаши, ЛКЁИ Марказий Қўмитаси, Ўзбекистон Маданият вазирлиги ва меъморлар уюшмаси ўтказди. Тақдим этилган 11 та лойиҳанинг тўрттаси энг яхши лойиҳа деб топилди ва мукофотлар билан тақдирланди.

ТОШКЕНТ ҳажм-блокли уйсозлик тажриба комбинатининг арматура қирқиш участкасида меҳнат унумдорлиги 12 баравар кўпайди. Илгари бу иш қўлда бажариларди. Ҳозирда бу иш корхона рационализаторлари яратган автомат дастгоҳда бажарилмоқда.

Биринчи саҳифага мактуб

ОЛДИНГДАН ОҚҚАН СУВНИНГ...

Халқимизда олдингдан оққан сувнинг қадри йўқ, деган нақл бор. Бу гап бекорга айтилмаган. Меҳнат отпускамни Қрим вилоятида ўтказганимда юқоридаги мақолнинг ҳаётий эканлигига ишонч ҳосил қилдим.

Евпатория шаҳри кўчаларида одамлар мўмиёни сотиб ўтиришибди. Улар бу шифобахш нарсанинг яратилиши тарихи, у қандай касалликларга даво эканлиги, мўмиёдан фойдаланиш йўллари тўғрисидаги маълумотларини дори билан қўшиб мижозларга сотишмоқда. Мамлакатимизнинг турли бурчакларидан келган кишилар мўмиёни нархи қиммат бўлсада қизиқиб олишаётганлигининг гувоҳи бўлдим. Эътиборлиси шундаки, мўмиёнинг ватани Ўрта Осиё, Ўзбекистон эканлиги ўша сотувчилар тарқатаётган манбаларда ёзиб қўйилган. Бир грамм мўмиёни улар 2 сўмдан пуллашаяпти.

Мен савдо-сотиқ қилаётган бир аёл билан суҳбатда бўлдим. Суҳбат давомида сотувчи ширкат аъзоси эканлигини, мўмиёни сотишга рухсатномаси борлигини гапириб берди. Маълум бўлишича, аёлнинг исми шарифи Лариса Николаевна Ведуда экан. У Украинада яшашини, Тошкент шаҳар «Союз» кенг профил ширкатига аъзолигини айтди. Ҳужжатини сўрагандим, кўрсатди. Ведуда номига 1989 йил 4 февралда ёзилган 113-гувоҳномага ширкат раиси А. И. Исмоилов имзо чеккан.

Бошқа ҳужжатда бу «Союз» ширкатини ташкил этиш ҳақида халқ депутатлари Чилонзор ноҳияси Шўроси ижроия қўмитасининг соғлиқни сақлаш бошқармаси, ноҳия санитария ва эпидемиология станцияси (700115 Тошкент, Чилонзор даҳаси 2-квартал, 11-уй, Телефонлар 77-14-16, 77-14-14) кўрсатмаси борлигини, ҳужжатга ноҳия санэпидстанцияси бош врачи Д. Назаров имзо чекканлигини билиб олдим. «Ташоблуправиздат»га қарашли Калинин босмахонасида (буюртма № 2076-10000-87й.) тайёрланган икки қоғозлик варақада мўмиёнинг хусусиятлари ёзилган.

Хуллас, жумҳуриятимиздан узоқда Ўзбекистонда тайёрланган мўмиё одамлар саломатлиги учун хизмат қилаяпти. Бу — яхши. Аммо, ўзимизда-чи? Болалар ўлими бўйича мамлакатда «илғор»ликни қўлдан бермаётган Ўзбекистонда беморлар учун мўмиё зарур эмасми? Жумҳуриятимиз шаҳар ва қишлоқларида халқимиз саломатлиги учун ахир мўмиёни дорихоналардан топиб бўлмаяптику? Олдингдан оққан сувнинг қадри йўқ, деганлари шу эмасми? Бошқа жойларни билмадиму аммо бизнинг вилоятда мўмиё сотадиган дорихона ёки бошқа ташкилотни кўрганим йўқ.

Инсон ҳаёти учун ниҳоятда зарур ҳисобланган мўмиёдан халқимиз қачон фойдаланиш имкониятига эга бўлади?

А. БУРЛИЕВ,
Сирдарё вилояти, Сирдарё ноҳияси.

Шу сонгга хабар

Ўқитувчи кафолат беради

Яқинда Ўзбекистон ССР Халқ таълими вазирлигида ғайриоддий бир буйруққа имзо чекилди. Бу буйруққа биноан Тошкент шаҳридаги 173- ва 110-мактабларнинг математика ўқитувчилари Х. Аъзамхўжаев, Б. Кочетов, 179- ва 191-мактабларнинг рус тили ва адабиёти ўқитувчилари Т. Злобинская, С. Динавицер, 254-мактабнинг она тили ва адабиёти ўқитувчиси Й. Абдуллаев, 243-мактабнинг кимё ўқитувчиси Ю. Неъматовларнинг ўқувчилари ўқитувчи кафиллигини олган фан бўйича олий ва ўрта махсус педагогик ўқув юртларига киришда имтиҳон топширмайдилар, ўқитувчи етуклик гувоҳномага қўйган баҳо ўзгаришсиз имтиҳон варағига ўтказилади. Синов тариқасидаги бу тажрибани Ўзбекистон ССР Халқ таълими вазирининг биринчи ўринбосари Ю. Н. АБДУЛЛАЕВ қуйидагича изоҳлайди:

— Ўқитувчиларнинг қўйиладиган баҳога масъулиятини кучайтириш, уларнинг обрўлари ва ижодкорликларини ошириш мақсадида шундай тажриба ўтказишга қарор қилинди. Юқорида номлари қайд этилган ўқитувчиларнинг кундузги бўлимга ўқишга кираётган ўқувчилари ўқитувчи кафиллигини олган фан бўйича имтиҳон топширмайдилар. Жумҳурият Халқ таълими вазирлигига қарашли олий ва ўрта махсус ўқув юртларнинг қабул комиссиялари ўқитувчининг қўйган баҳосини ўзгаришсиз имтиҳон варағига ўтказадилар. Бунинг учун ўқитувчига Тошкент шаҳар Халқ таълими Бош бошқармаси ҳақиқатан ҳам синовда қатнашаётган ўқитувчи баҳо қўйганлигини тасдиқлайдиган ҳужжат беради.

Буйруққа ҳозирча фақат шу йилги қабул даврида амал қилинади. 1990 — 1991 ўқув йилида синов тариқасида қабул қилинган талабаларнинг қандай ўқигани тадқиқотчилар, ўқув юртларининг ўқитувчилари томонидан кузатиб, ўрганиб борилади. Шунингдек, ишонч билдирилган ўқитувчиларнинг иш тажрибалари ҳам ўрганилади. Ана шундан кейингина тажрибани давом эттириш, ёки тўхтатиш ҳақида бир фикрга келишимиз мумкин. Ҳозирча эса синов ҳақида узил-кесил бир гап айтиб бўлмайди. Лекин ҳар ҳолда изланиш, ижодкорлик йўлидан борилаётгани бизни қувонтиради, ўқитувчиларни, тадқиқотчиларимизни шахсни камолотга етказишдек масъулиятли ишда янги-янги, самарали йўллар сари илҳомлантиради.

Чексиз миннатдормиз

Ҳурматли редакция!

Отамиз Ҳолиқов Ҳамро 1943 йилда Улуғ Ватан урушига кетганлар. Ўша йили 15 октябрда «қора хат» олганмиз. Бироқ у кишининг қаерда ҳалок бўлганларидан хабаримиз йўқ эди.

Ёрдам сўраб, мурожаат қилганимиздан сўнг, шу йилнинг 18 апрелида Ғиждувондан Эркин Латипов раҳбарлик қилаётган Бутуниттифоқ қидирув клубидан хат олдик. Отамизнинг қабрлари Белоруссия жумҳурияти Гомель вилояти Брагин ноҳиясидаги Комарин қишлоғида экан. Шу йилнинг 9 майида биз, Ҳамроев Иноят ва Исмат у ерга бориб, қабрни зиёрат қилиб келдик. Бунинг учун клуб раҳбари Эркин Латиповга, қизил изтопарларга чексиз миннатдорчилигимизни билдирамиз, ўз ишларига нисбатан юқори масъулиятлари, улкан маънавий аҳамиятга эга фаолиятлари учун мингдан-минг раҳмат айтамиз. Халқимиз учун ғоят керакли бўлган фидойи ишларда муваффақият тилаб қоламиз.

ҲАМРОЕВЛАР ОИЛАСИ,
Навоий шаҳри.

Оромгоҳ иш бошлади

БУГУНГА КЕЛИБ Амударё соҳилларидаги кашшоф оромгоҳлари аввалги файзини йўқотган. Бошқа вилоятлар, жумҳуриятларга эса «омади чопган» саноқлигина болалар бориб, дам олишга муваффақ бўлишади. Қолганларчи?

Шунинг учун ҳам Туямўйин сув омбори соҳилида «Бозиргон» кашшофлар оромгоҳининг ишга тушиши айни муддао бўлди. Қиймати бир ярим миллион турадиган оромгоҳ уч йил ичида қад ростлади. Теварак атрофга дарахт кўчатлари ўтқазилди.

320 ўринли оромгоҳда болалар ўзларини гўё денгиз бўйидагидек ҳис қилишади. Бешта асосий бинода кўнгилдагидек дам олиш учун ҳамма қулайликлар мавжуд. Хоналар тўрт ўринли.

Куни кеча янги оромгоҳ дастлабки дам олувчи болаларни қабул қилди.

— Кашшофлар оромгоҳи ишга тушгани кўп яхши иш бўлди, — дейди вилоят комсомол қўмитаси котибаси Г. Қурбонбоева. — Неча йиллардан бери воҳадан юз чақирим нарида, асрий қумликлар исканжасида жойлашган Тупроққалъа мавзеси хўжаликларидаги мактабларда ўқийдиган ўқувчиларни ёз пайтида қаерга қўйишни билмасдик. Мана бугун улар «Бозиргон»да мазза қилиб дам олишмоқда.

Лекин... сув йўқлигидан янги экилган дарахтларнинг бир қисми қуриб қолмоқда, бир қисмининг ривожи паст.

Шу сонгга хабар

МАДОРИ ҚУРИЁТГАН ЎЗАН

Ноҳия бирлашган касалхонасининг қабул бўлимига ёшгина болакайни келтиришди.

— Икки кун бўлди, азобда. Сийдик пуфагига тош келган. Жуда қийналиб кетди, — дейди она кўзларида ёш билан.

— Қорни анча шишган, оғриқдан толиққан болакайни столга ётқизишди. Навбатчи уролог уни кўрикдан ўтказиши биланоқ, ота-оналарига тезда операция ўтказиш лозимлигини тушунтирди.

Бундай ҳолга Тўрткўл ноҳиясида кўникиб қолишган. Касалхонанинг урология бўлимида даволанаётганларнинг кўпчилиги мактаб ёшидаги болалар. Бўлим врачи Фарҳод Кўпалов менга яқинда 5 ойлик гўдакнинг сийдик пуфагига тош келганлиги ҳақида айтганида ҳайратдан ёқа ушладим. Шунда фожиа кўланкаси нақадар даҳшатли эканлигини яна бир бор ҳис қилдим. Орол бўйидаги фожиали аҳвол ҳақидаги маълумотларни такрорлаб ўтирмайман. Ҳозир сариқ, ичбуруғ, камқонлик, вабо ва мен номини билмаган бошқа касалликлар одамлар ҳаётига хавф солаётгани ҳаммага маълум. Хўш, бу аҳволдан чиқиш учун қандай тадбирлар белгиланмоқда? Одамларнинг ҳақиқий турмуш тарзи қандай?

Орол денгизи ҳақида ёзилган мақолалар тўпланса бир неча томлик китоб бўлади. Матбуотда, ойнаи-жаҳонда Орол ҳақидаги кўрсатувлардан, илмий анжуманларда давом этаётган баҳс-мунозаралардан кейин ҳам ҳеч қандай ўзгариш бўлаётгани йўқ. Орол ҳақида қабул қилинган қарорлар қоғозда қолиб кетмоқда. Баҳс-мунозаралар эса қуруқ сафсатабозликка айланмоқда...

Тўғри, она денгизни сақлаб қолиш учун пенсионер ўз нафақасидан, мактаб ўқувчиси-ю деҳқон ўз ойлигининг ярмисидан кечиб, Орол фондига маблағ ўтказди. Оролни сақлаш учун нуфузли комиссиялар иш олиб бормоқда. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Орол ҳақида махсус қарор қабул қилди. Халқаро анжуманлар ўтказилди. Денгиз ҳақида мана бир неча йилки жар солами. Аммо унга бир томчи сув тушгани йўқ-ку! Оролни сақлаб қолиш юзасидан, илмий асосланган, аниқ ҳаракат дастури ҳам ишлаб чиқилмаган-ку?! Хўш, фожиа кўланкасида яшаётган Орол бўйидаги инсонлар тақдири нима бўлади? Ваъдабозликнинг, сафсатабозликнинг чеки борми ахир!

Тўрткўл ноҳия ирригация идорасининг бошлиғи Абдулла Ғойипов ўтган йили ёзда кўзларида аламли ёш билан айтиб қолди:

— Амуни ҳам қуритишаяпти. Ёзнинг чилласида Жайхундан сув кечиб ўтишди-я! Ҳа, дарё ўзанидаги сув болакайларнинг тўпигига келиб қолди. Агар бунга ишонмасангиз, ёлғон дейишса мен уларга исботлаб бераман...

Одамлар Жайхундан сув кечиб ўтишди! Ҳа, ўша «Телба дарё», пишқириб қирғоғини емираётган дарёдан сув кечиб ўтишди! Ҳозир унинг бир вақтлар қирғоғига одам келса юраги ҳаприқадиган дарёнинг устига кўприклар қуришди. Энди қирғоқларидаги тўқайзорлардан ном-нишон йўқ. Дарё ташлаб кетган қайирларда эса пахта экилмоқда. Дарё-ку шундай аҳволда экан, денгизнинг сақлаб қолиниши ҳақидаги гап-сўз қуруқ сафсата бўлмай нима бўларди!

Ҳозир Амударё Тахиатош шаҳридан нарига ўтмай оддий кўлмакка айланиб қолган. Дарё ўзани сув камлигидан кучли шамоллар, довуллар туфайли қумдан кўмилиб қолди. Дарёга 3 минг кубометрдан кўп сув юборилса у Тахиатош атрофида ўз ўзанидан қирғоққа чиқиб кетади... Хўш, қандай йўл тутиш керак?

Дарё кучли сув билан доимо ўз ўзанини чуқур ковлаб турарди. Сув миқдори камайгач ўзан қумга кўмила бошлади. Ўзанни сув миқдорини аста-секин кўпайтириб бориш билан кенгайтириш, тозалаш мумкин. Бунга ҳеч қандай пул, маблағ ҳам сарфланмайди...

— Агар Тўямўйиндан кунига доимий равишда 500 кубометр сув юборилса, сувнинг ўзи Амударёнинг ўзанини тозалайди. Денгиз томон йўл очилади. Сув миқдори 3 минг кубометрга етказилса, Оролга сув етиб боради, — дейди Тўрткўл сув хўжалиги бошқармаси бошлиғи Сотимбой Қурбонбоев. — Афсуски, қиш пайтлари Туямўйиндан 130, баъзан 120 кубометрдан сув юборилади, холос. Бу аҳволда Амударёнинг ўзи ҳам фожиага юз тутиши аниқ.

Оролни қутқариш юзасидан махсус тузилган ташкилотлари «Оролводстрой» бирлашмаси раҳбарлигида иш олиб бормоқда. Дарё қирғоғи бўйлаб режали, режасиз равишда экскаваторлар қазилмоқда. Орол фондидан мухтор жумҳуриятнинг қайси бир ноҳиясида болалар боғчаси, қаердадир касалхона қурилмоқда. Тўғри, бу бинолар ҳам бизга зарур. Аммо биринчи галда денгизга сув олиб бориш учун аниқ ҳаракат дастури асосида фаолият кўрсатиш лозим эмасми? Негаки шу маблағларнинг атиги 1 миллиони ҳисобидан кучли сув насослари ёрдамида Амударё ўзанини зудлик билан тозалаб, оби-ҳаётни Она денгиз томон буриб юбориш маъқулмасми?!

Туямўйиндан шимолга қараб тайёрада учган киши пастга қараса хунук бир манзаранинг гувоҳи бўлади. Илгари бир ўзандан оққан дарё ўз қирғоқлари бўйлаб ирмоқ-ирмоқларга тарқалиб кетган. Оби-ҳаёт бекорга нест-нобуд бўлмоқда. Наҳотки ўзанни тозалаш шунчалик қийин бўлса. Бундай мисолларни жуда кўплаб келтириш мумкин. Тўрткўл, Элликқальа ноҳияларида пайдо бўлган кўлларда Орол насибаси бўлган оби-ҳаёт кундан-кунга тўпланмоқда. Бу сувлар қачон денгизга етиб борар экан?

Маблағлар осмонга совурилаяпти деб айтмайман-у, лекин унинг ягона бир мақсадга йўналтирилиб, денгизни сақлаб қолиш учун сарфланаётганлигига ишониш қийин.

Ҳар бир жумҳурият «Орол албатта яшайди» телемарафонини уюштирмоқда. Мен ҳам Орол бўйидаги оддий бир инсон сифатида мана шу мақолани қалам аҳлининг Орол фожиаси тўғрисидаги илтимос қиламан. Чунки бошқалар каби менинг қалбимдаги умид ҳам сўнгани йўқ. Яхши ниятда мақоламга нуқта қўяман: Ҳаётга қайт, Она — Денгизим!

Тоҳир САМИЕВ,
Қорақалпоғистон Мухтор Жумҳурияти, Тўрткўл ноҳиясидаги «Коммунизм ғалабаси» рўзномасининг мухбири.

САМАРҚАНД. Қайта қуриш ҳамма жойда бўлганидек, Боғишамол ноҳия фирқа қўмитаси фаолиятида ҳам илгари эътибор берилмаган кўпгина муаммоларни кўндаланг қўйди. Шунинг учун қўмита ходимлари уларнинг ечими устида тинмай бош қотиришмоқда.

Шундай ташаббуслардан бири раҳм-шафқат жамғармаси тузилиши бўлди. Ҳозирнинг ўзида йирик корхоналар жамғармага 200 минг сўмдан зиёд пул тушди.

СУРАТДА: ўнлаб кўп болали оилалар бир вақтнинг ўзида хайр-эҳсон жамғармасидан пул ола бошлашди. Собиқ фаррош Мавжуда Азимова ҳозир пенсияда. Ноғирон эри билан олти фарзандини тарбиялашмоқда. Жамғарма котиби Н. Рафиев уларга моддий ёрдам кўрсатмоқда.

Р. ҒОФУРОВ сурати (ЎзТАГ).

Комсомол турмуши бўлими почтасидан

Олий маълумот шартми?

Мен Ҳасан Йўлдошев 1962 йилда туғилганман. Ҳозирги кунда Яккабоғ ноҳиясидаги Олақўйлик қишлоғида истиқомат қиламан. 1984 йилдан Яккабоғ тўқимачилик фабрикасида созловчи бўлиб ишлаб келмоқдаман. Маълумотим ўрта.

Яқинда фабрикамиз комсомол ташкилоти етакчисини сайлаш масаласи кўндаланг бўлганда комсомоллар менинг номзодимни кўрсатишди. Лекин ноҳия комсомол ташкилотидан келган вакиллари ўзлари олиб келган шахсни «маълумоти олий», деб комсомол котиблигига сайламоқчи бўлишди.

Лекин унга ҳеч ким овоз бермади. Ёшлармиз котиб ишчи синфидан бўлишини қаттиқ туриб талаб қилишди. Бироқ, ноҳия комсомол ташкилотининг котиби Шоймардонов қаршилик билдирди. Сабаби менинг маълумотим ўрта экан.

Айтинг-чи, сиз бу жумбоқни қандай тушунасиз?

Комсомол котиби бўлиш учун маълумот олий бўлиши шартми?

Ёшлар нега жим?

Фарғона ипакчилик илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли Марғилон пиллакашлик фабрикасининг биринчи цехида ёш илғор ишчилар кўп. Лекин ачинарлиси шундаки, бу ерда зарур пайт илғорлар номини тилга олиш билишади-ю, қолоқ участка ва жамоаларни фақат жазолаш билангина чекланишади. Мен цехдаги 44-комсомол-ёшлар бригадасида ишлайман. Бир қиз билан суҳбатлашиб қолдим. У бригада саккиз ойдан буён (сменадан 24-бригада эса 6 ойдан буён) сифат кўрсаткичини бажаролмаётгани ҳақида куйиниб гапирди.

— Пиллакашликнинг меҳнати оғир, — дейди у. — Лекин оладиган маошимиз арзимаган пул. Негаки, асосий кўрсаткич — биринчи нав режаси бажарилмайди-да! Бошқа бригадаларнинг ҳам аҳволи шу. Яна калтак бригадаларнинг бошимизда синиши ортиқча. На комсомол, на фирқа ташкилоти, на маъмурият аҳволимиз билан қизиқади. «Ўзинг учун ўл етим», деб талаб қўйишган. Ёлғон бўлмасин, цех технологи Набижон Жўрабоев тез-тез келиб, ишимизни назорат қилиб туради. Гуруҳимизда паст навли йирик пилла ишлатилади. Бироқ, биринчи нав ҳосил катта. Дастгоҳлар текис ишламайди. Ипак ўровчи барабанларнинг кўпи тўхтаб туради. Натижада сон ҳам, сифат ҳам ўлда-жўлда.

Илгарилари аъзолик бадали тўлаш баҳонасида комсомол котиби билан учрашиб турардик. Бадални ҳисобча орқали маошдан ушлаб қолишга ўтишгач, унинг қораси ҳам кўринмай қолди. Ҳолимиздан хабар олмайдиган, лоақал ... қизиқмайдиган комсомолнинг нима кераги бор?

Мен бу ердаги кўплаб комсомол йиғилишларида қатнашганман. Ёшларни зўрлаб олиб киришади. Уларнинг эса хаёлида бир фикр: тезроқ вақт ўтса-ю, бу ердан чиқиб кетиш.

Комсомол-ёшлар юрагида гап кўп. Бироқ расмиятчиликдан лоқайд бўлиб қолишган. Ҳатто исми-шарифларини сўраганимда биронтаси ҳам айтмади. Очиғи, ҳайиқишди. Бунга бирор нарса қўшимча қилиш, сўраётган кайфият ҳақида гапириб ўтиришнинг ўзи ортиқча бўлса керак.

Абдулҳай ҚУТБИДДИНОВ,
Марғилон шаҳри.

Ҳаққимиз борми?

Хива гилам ишлаб чиқариш бирлашмасида 1.600 нафар комсомол-ёш ишлайди.

— Давлат кассаларига улардан тушаётган аъзолик бадаллари йил давомида 26 минг сўмни ташкил қилади, — дейди бирлашма комсомол қўмитасининг биринчи котиби Фарҳод Паратов. — Икки йилдан буён хўжалик ҳисобига ўтиш учун ноҳия комсомол қўмитасига ариза бериб келаяпмиз. Бироқ, натижа йўқ. Юқори ташкилотлар рухсат бермаётганмиш. Бу йил бир марта комсомол-ёшларнинг ташаббуси билан шанбалик ўтказилди. Шанбалик давомида ишлаб чиқарилган маҳсулотнинг 3 минг сўми ноҳия комсомол қўмитаси ҳисобига ўтказилди. Бирлашмамиз ёшларига шу маблағдан саёҳат учун ўзига 500 сўм пул ажратиб беринг. Шунинг ҳисобидан ёшларнинг бир қисми яқинда Самарқандга саёҳат қилиб, ёдгорликларни кўриб қайтди. Уларнинг таассуротларини эшитган бошқа ёшларимиз ҳам: «Саёҳатга олиб боринглар, биз ҳам шанбалик куни ишладик-ку», дейишмоқда. Уларнинг бу талабларини ноҳия комсомол қўмитаси ходимларига бориб айтсак, «ҳисобингиздаги пул маблағи тамом бўлди», дейишди. Хўжалик ҳисобига ўтганимизда бундай тортишувлар бўлмасди, ёшларимиз олдида юзимиз ёруғ бўлар эди.

Шанбаликдан тушган маблағ бирлашма комсомол қўмитасининг ҳисобида бўлса, албатта қолган ёшларимизни ҳам саёҳатга олиб борар эдик. Ёки 1.600 нафар комсомол меҳнат қилаётган жамоа хўжалик ҳисобига ўтишга ҳаққи йўқми?

Иброҳим ЭШЖОНОВ,
Хива ноҳияси.

КОМСОМОЛ ТУРМУШИ БЎЛИМИДАН:

Бўлимга келаётган мактублар талайгина. Айниқса, Бутуниттифоқ комсомолининг XXI қурултойидан кейин комсомол ходимлари, ёшлардан кўплаб хатлар олмоқдамиз. Улар комсомол мавқеини ошириш, ёшларни ўйлантираётган муаммолар, айрим комсомол ташкилотларининг олиб бораётган ибратли ишлари хусусида ёзишмоқда.

Масалан, Самарқанд вилоятидан Д. СОНБОВА, Д. РУЗИЕВА, Н. ҚУВОНДИҚОВ, Фарғона вилоятидан А. БОЙМАТОВ, М. ТЕШАБОЕВ, Сирдарё вилоятидан М. ҚОРАБОЕВА, Тошкент вилоятидан Н. МУХИДДИНОВА ва бошқалар шу мавзуларда хат-хабарлар йўллашган. Уларга ташаккур билдириш билан бирга сиз азиз муштарийларимиздан комсомол-ёшлар мавзуида янги-янги мактуб-мақолалар кутамиз.

Хориждан хабарлар

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДАН

ПАРИЖ. Франция Президенти Франсуа Миттеран мамлакатнинг Атлантика океани соҳилидаги Ла-Боле курорт шаҳарчасида 16-Франция-Африка учрашувида сўзга чиқиб, Франция ҳарбий кучлари ўз вақтида Африка мамлакатларини аввал бўлганидек, ҳозир ҳам ташқи хавф-хатардан ҳимоя қилади, деб айтди. Айни вақтда Франция Африка мамлакатларидаги ички можароларга аралашмайди, деб таъкидлади у. Бундай ҳолларда Франция Африка раҳбарларининг розилиги билан ўз фуқароларини ҳимоя қилиш учун зарур чоралар кўради, бироқ можароларнинг ҳакамы бўлмайди, деди у.

Президент 35 та Африка мамлакати делегациялари қурултойида сўзга чиқиб (бу делегацияларнинг кўпчилигига давлат бошлиқлари бошчилик қилди) Франция ҳукумати Африкадаги тўрт мамлакат — Конго, Камерун, Кот-д'Ивуар, Габоннинг қарзини енгиллатиш тўғрисида қарор қабул қилганлиги ҳақида хабар берди. Бу мамлакатларга берилган қарзлар учун тўловлар ставкаси ярмига камайтирилди.

ЛОНДОН. КХДЖ жанубий Кореяга мулоқотни яна бошлашни таклиф этди. Бу мулоқот шу йилнинг февралида Сеул «Тим спирит-90» деб аталган навбатдаги Америка-жанубий Корея биргаликдаги ҳарбий машқларини ўтказишдан тийилиб турмаганлиги сабабли Пхеньян томонидан тўхтатиб қўйилган эди. Рейтер агентлиги шимолий Корея ЦТАК ахборот агентлигидаги хабарга асосланиб, Токиодан хабар берди: жанубий Корея билан музокараларда қатнашаётган КХДЖ делегацияси ўзининг жанубий Корея шерикларига телефон орқали хабар юбордилар, унда 28 июнь куни олий даражадаги ҳарбий-сиёсий музокараларга, 12 июлда томонларнинг парламентлараро анжуманига тайёргарлик кўришни тиклашга шай эканликлари таъкидланади.

БМТ. БМТ бош секретари Хавьер Перес де Куэльяр Қўшма Штатлар билан Фаластин Озодлик Ташкилоти (ФОТ) ўртасидаги мулоқот давом эттирилишига умид билдирди. АҚШ Президенти Жорж Буш ушбу мулоқотни «тўхтатиб қўйиш» тўғрисида чоршанба куни айтган эди.

БМТ бош секретари БМТга аъзо бўлган мамлакатлар ҳукуматларининг қарорларини ҳурматлайди, деди унинг расмий вакиласи Надя Юнес. Айни вақтда БМТ мулоқот тинч йўл билан ҳал этилиши лозим бўлган ташкилот ҳисобланади. АҚШ ва ФОТ ўртасида мулоқотнинг тиклашнинг Яқин Шарқда тинчликка эришишдек муҳим мақсадга хизмат қилган бўлур эди.

Маълумки, АҚШ билан ФОТ ўртасидаги бевосита мулоқот бир ярим йил аввал Тунисда бошланган эди. Бироқ, Президент Буш, чоршанба куни Хантсвилл (Алабама штати)да бўлиб ўтган журналистлар билан учрашувда сўзга чиқиб, АҚШ вакилларининг ФОТ билан бевосита алоқалари «Фаластин Озодлик Ташкилоти томонидан террорчилик ҳаракатлари, жумладан Фаластин Озодлик фронти 30 майда Исроилга қарши қилган ҳужуми билан боғлиқ муаммоларни ҳал этиш учун кўраётган тадбирлари ҳақида қониқарли жавоб бермагунча» тўхтатиб қўйилишини айтди.

АДДИС-АБЕБА. «Эритрея Халқ Озодлик Фронти (ЭХОФ) тутган йўлни қатъиян қоралаймиз», «Биз урушни эмас, тинчликни хоҳлаймиз», «Тинч мулоқот давом эттирилиши керак», «Эфиопиянинг кучи бирликда» — Эритрея вилоятининг маъмурий маркази Асмэра аҳолисининг оммавий митинги ана шундай шиорлар остида бўлди. Унинг қатнашчилари ЭХОФни мамлакат шимолидаги қуролли можарони бартараф этиш юзасидан ҳукумат билан тинч музокараларда қатнашишдан бош тортганликда айбладилар. Айни вақтда улар жумҳурият раҳбариятини можарони тинч йўл билан ҳал этишга уриниш мақсадида сарфлаётган куч-ғайратларини қўллаб-қувватладилар.

ЖЕНЕВА. Ёмон битимга нисбатан узоқ музокаралар олиб борган яхши. — Швейцария ташқи сиёсий маҳкамасининг бошлиғи Рене Фельбер ўз мамлакатининг «умумий бозор» аъзолари бўлган 12 давлатни бирлаштирувчи Европа иқтисодий ҳамжамияти билан Европа эркин савдо уюшмасига кирувчи олти мамлакат ўртасида Брюсселда бошланган музокараларга ёндашувини шундай таърифлади. Мазкур музокаралар қатнашчилари олдида Европа иқтисодий кенглигини тузишга оид бирлашиши мумкин бўлур эди.

ЛУАНДА. Ангола халқ жумҳурияти ҳукумати УНИТА оппозициячи гуруҳини мамлакатда қуролли можарони тинч бартараф этиш жараёнини барбод этишга уринишда айблади.

Ангола Ахборот вазирлиги чоршанба куни Луанда шаҳрида хабар қилишича, ўтган ҳафтанинг охири ва ҳозирги ҳафтанинг бошларида жумҳурият раҳбарияти билан УНИТА ўртасида Португалияда бевосита музокараларнинг иккинчи даври бошланганлиги, у ўт очишни узил-кесил тўхтатишга эришиш йўлларини излаш лозимлигини хабар қилди. Лекин бевосита музокараларнинг иккинчи даврасида ушбу масала юзасидан «энг юқори даражада» олиб борилган музокараларнинг зарурлигини баҳона қилиб гуруҳнинг айби билан тўхтатиб қўйилди.

Бу бўлмаган баҳона, дейилади вазирликнинг ахборотида, УНИТАнинг Ангола халқи тақдирига дахлли масалалар юзасидан очиқ бўлса ҳам жиддий муҳокама қилишга тайёр эмаслигини яна бир марта кўрсатди. Бу гуруҳ ўзининг ... тутаётган ҳаракатлари билан мамлакатдаги аҳволни барқарорлаштириш режаларини амалга оширишни номаълум муддатга кечиктирмоқда.

(ТАСС, 21 июнь).

СЎНГГИ СОАТДА

ВАШИНГТОН. Америка ҳуқуқшунослар уюшмаси бу ерда Совет — Америка қўшма корхоналарни ташкил қилиш истиқболлари юзасидан махсус семинар уюштирмоқда. Мазкур нуфузли ташкилот қароргоҳида ТАСС мухбирига хабар қилишларича, у 25 июнь куни Херндон (Вирджиния штати)даги энг янги технология марказида очилади. Икки мамлакат савдо-саноат доираларининг вакилларига юзма-юз учрашиш ва норасмий вазиятда амалий алоқалар ўрнатиш истиқболлари, ўзаро фойдали ҳамкорлик йўлидаги тўсиқларни бартараф этиш имкониятларини муҳокама қилиш учун шароит яратиб бериш бу семинарнинг мақсадларидан биридир.

САН — ФРАНЦИСКО. ЮТА штатининг Солт — Лейк — Сити шаҳрига совет делегацияси борди. Бу ерда Америка ва Совет дипломатлари билан химиявий қурол бўйича мутахассислар гуруҳлари ўртасида батафсил фикрлашув бўлиб ўтди. Совет Иттифоқидан келган мутахассислар ўзларининг америкалик ҳамкасблари билан бирга штат маъмурий марказидан 30 миль наридаги Туэл ҳарбий базасида жойлашган ва АҚШдаги барча химиявий қурол-яроғларнинг 40 фоизидан кўпроғи сақланадиган химиявий қуролларни йўқ қилиб юборишга мўлжалланган Американинг янги комплексини кўздан кечирдилар.

ОТТАВА. Канада ташқи ишлар вазири Жозеф Кларк НАТОнинг сиёсий мавқеи кучайтирилишини қўллаб-қувватлади. «Канада ўз манфаатларига мос келадиган бундай ўзгаришни тўла қўллаб-қувватлайди», — деб таъкидлади у, Монреалда халқаро муносабатлар кенгашида сўзга чиқиб. Канада дипломатиясининг бошлиғи НАТО фаолиятини ўзгартириш зарурати Шарқий Европа мамлакатларида юз берган ўзгаришлардан келиб чиқади, деб уқтирди.

ЛОНДОН. Британия ҳукумати шу йил кузида иккинчи жаҳон уруши даврида оммавий ёвузликларда айбланаётган ва ҳозир мамлакатда яшаб турган ҳарбий жиноятчиларни таъқиб этиш тўғрисидаги қонун лойиҳасини парламент кўриб чиқиши учун яна тақдим этиш ниятида эканини эълон қилди.

ДАМАШҚ. Шарқий Қудусда ўтган ҳафта-кундузда уч кунлик иш ташлаш эълон қилинди. Иш ташлаш чоршанба куни Исроил солдатлари Сальван қишлоғида яшайдиган араблардан бирининг ўлдирганига қарши норозилик белгиси сифатида ўтказилмоқда. Ўша ерда, шунингдек бир кун кейин «муқаддас шаҳар»да исроиликлар ва фаластинликлар ўртасида бўлиб ўтган тўқнашувлар вақтида уч киши яраланди.

БМТ. Совет Тинчликни ҳимоя қилиш қўмитасининг раиси Генрих Боровик БМТ бош секретари Хавьер Перес де Куэльяр билан қўмита фаолияти тўғрисидаги йиллик докладни топширди. Бўлиб ўтган суҳбат чоғида бу энг йирик Совет ноҳукумат ташкилотининг БМТ билан ҳамкорлигини янада кенгайтириш йўллари муҳокама қилинди.

(ТАСС).

Америка Қўшма Штатларида қишлоқ хўжалиги гуллаб-яшнагани маълум. Негаки эга асрлар давомида фермерлар хўжайинлик қилиб келишапти.

Техас штатида яшовчи Трэнтлар оиласи ҳам шундай фермерлардан бири. Оила ихтиёрида 7,4 акр ер, мингдан ортиқ қорамол бор. Трэнтлар асосан чорвачилик билан шуғулланишади. Ўғилларнинг каттаси Гарольд ёш буқаларни бўрдоқига боқади. Ҳар йили ферма тирик вазнда 300 минг килограмм гўшт топширади. Хўжалик жуда катта бўлишига қарамай меҳнат механизациялашганлиги сабабли тўрт киши бемалол бошқаради.

СУРАТДА: Трэнтнинг кенжа ўғли Вэйн.

М. МЕДВЕДЕВ сурати. (ТАСС).

Ранг-баранг олам

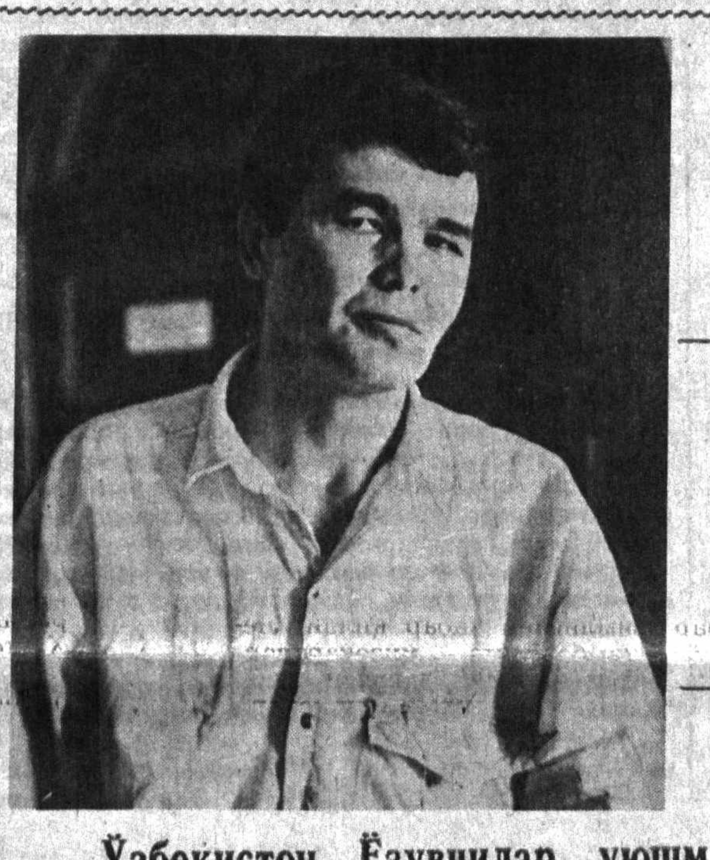
ЎЙЛАНИШ — БУ ЖИДДИЙ МАСАЛА

СОБИҚ КАСКАДЁР, эндиликда эса руҳоний-евангелист Гленн Смит Вульф умр йўлдошини танлаш ғоят жиддий ва масъулиятли иш деб ҳисоблайди. [illegible]

ҲАҚ МЕҲНАТГА ЯРАШАМИ?

КИШИНИНГ турмуш даражаси доим ҳам унинг ишда ўтказган вақтига боғлиқ бўладими? [illegible]

ТАҚДИР — КУРАШДИР

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг котиби, жумҳурият халқ депутати, шоир Муҳаммад СОЛИҲ билан Анвар ЖЎРАБОЕВ мусоҳабаси

1

Анвар ЖЎРАБОЕВ:— Маълумки, депутатликка номзодлар то депутат бўлиб олгунларича ўз сайловчиларига кўпдан-кўп ваъдалар беришиб, адолатнинг қарор топиши учун жонларини жабборга беришга тайёр эканликларини бот-бот такрорлашди. Мана энди ғалвирни сувдан кўтарадиган пайт келяпти ҳам. Жумҳуриятимиз депутатларининг шу йил баҳорда ўтказилган биринчи сессияси улар учун халқ олдида топширилган илк имтиҳон ҳисобланди. Ойнаи жаҳон орқали миллионлаб одамлар ҳаяжон билан кузатиб турган ушбу сессияда кўпчилик депутатларнинг ҳақиқий қиёфаси аён бўлди. (Иккинчи сессия бундан истисно).

У жумҳуриятимизнинг шу беш йилликдаги тақдирида бурилиш ясовчи бир анжуманга айланди, сабаби унда Президент, ҳукумат раҳбарлари, вазирлар... сайланди, турли-туман комиссиялар тузилди, ўзига хос тортишувлар, баҳслар, курашлар бўлиб ўтди.

Аммо сессияда сиз иштирок этмадингиз. Баъзилар сизни касал бўлиб қолган, йўқса барибир келарди, деб ўйлашди. Кейин эса шу нарса маълум бўлдики, сессия пайтида АҚШ бўйлаб сафарга жўнаворибсиз, баъзиларнинг таъбири билан айтганда, «қочиб кетибсиз...»

Муҳаммад СОЛИҲ: — Мен эса аксинча, ўшанда Америкадан Тошкентга — сессияга қочиб бориш йўлларини қидириш билан банд бўлдим. Аммо, иложини тополмадим.

— Сафарга чиқмасдан бурун сессия қачон бошланишини билмовдингизми!

— Билардим. Гап шундаки, АҚШдан таклифнома жуда олдин келувди-да.

— Сир бўлмаса, кимдан ёки қайси ташкилотдан!

— Америка ҳукуматидан, аниқроғи, АҚШнинг СССРдаги элчиси Мэтлокдан.

— Ташрифдан асосий мақсад нима эди!

— Сафар программасидаги мавзу «Этник масалалар ва Америка сиёсати» деб аталган эди. Анча ўйландим: борайми, йўқми, деб. Охири, боришга аҳд қилдим. Чунки бу муаммони ўрганиш борасида олинган сабоқлар, хулосалар бизнинг бугунги, келажакдаги ишимизда асқотиши мумкин эди. Иккинчидан, йигирма тўққиз кунлик ҳаракатноманинг охирги кунлари сессияга тўғри келаркан, ва мен унда бемалол қатнашсам бўлади, деб умид қилган эдим. Аммо минг уринсам-да, уни охиригача амалга оширмай туриб, Тошкентга қайтишнинг иложини тополмадим. Тўғрироғи, мени таклиф қилганлар бунга рози бўлишмади. Сессияда қатнаша олмаслигимдан қаттиқ афсусландим.

— Гуруҳингизда сиздан бошқа яна кимлар бор эди!

— Тўрт киши — икки нафар этнограф, бир нафар сиёсатчи ва мен. Ўзбекистондан бир ўзим эдим.

— Фақат Нью-Йоркда бўлдингларми!

— У ерда ҳам, АҚШнинг бошқа бир қатор штатларида ҳам бўлдик, турли этник гуруҳларнинг ҳаёти билан танишдик, уларнинг сиёсий ҳаракатлари раҳбарияти билан учрашдик, у ерлардаги миллий муносабатларни атрофлича ўрганишга интилдик.

— Сиздан кейин худди шу ҳаракатнома бўйича Америкага таклиф қилинган шоир Станислав Куняев бошчилигидаги рус делегациясини америкаликлар қабул қилмабди. Америка матбуоти уларни «антисемит» ва «шовинист» дея қоралабдилар. Ҳатто ҳиндулар бу делегацияни ўз ерига киритмадилар. Сиз билан борган одамларга муносабат қандай бўлди! АҚШнинг туб аҳолиси — ҳиндуларнинг манзилгоҳларига ҳам ташриф буюрдиларингми!

— Ниҳоят яхши бўлди. Чунки ичимизда на «шовинист», на «антисемит» бор эди. Матбуот ва ойнаи жаҳон ташрифимизни илиқ кутиб олди ва ҳаққоний ёритди. Манзилгоҳларга ҳам бордик.

— Бизга матбуотимиз орқали таниш ўша бечораҳол манзилгоҳлар, уларнинг истиқомат қилувчилари сизда қандай таассурот қолдирди!

— Матбуотимизда албатта, «империалистик дунё»ни қоралаш тенденцияси бўлиб, бизга жуда кўп нотўғри маълумотлар берилди. Ҳар ҳолда ҳиндуларнинг турар жойлари бизнинг қишлоқлардан ўн чандон яхши, қолаверса, манзилгоҳлардаги ер, сув, ҳаво умуман ифлосланмаган ва заҳарланмаган. Лекин ҳиндуларнинг ҳам ўз муаммолари бор. Масалан, улар Федерал ҳукуматдан норози. Чунки ҳукумат ҳиндуларнинг Конституцияда кўрсатилган ҳуқуқларини чеклашга интилади ва уларга ажратилган пулнинг ярмидан кўпи ҳукумат бюрократиясига сарф бўлар экан. Лекин шунга қарамай, ҳиндулар Американинг туб аҳолиси бўлганлиги учун, уларга қатор имтиёзлар, жумладан, солиқ тўламаслик ҳуқуқи берилган. Бундан ташқари улар ўзи яшаётган ернинг барча табиий бойликларига мутлақ эгадирлар. Яна бошқа имтиёзлар ҳам бор...

— Масалан!

— Масалан, уларга жуда кўп маҳсулотлар бепул берилади. Лекин улар манзилгоҳдан шаҳарга кетсалар, бу имтиёзлардан маҳрум қилинаркан. Улар шундан норози.

— Ҳиндулар сиёсий жиҳатдан қисиб қўйилган, чунончи, АҚШ парламентида улардан биттаям вакил йўқ, дейишади!

— Ҳақиқатан ҳам шундай. Аммо парламентда уларни ҳимоя қилиб турадиган анчагина гуруҳлар мавжуд. Бундан ташқари, бир қатор ёш ҳиндулар ўз халқининг сиёсий ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мақсадида турли лобби — сиёсий гуруҳлар тузишяпти.

— Одил Ёқубов СССР халқ депутатларининг биринчи Съездида сўзга чиққанида, ўзбек пахтакорларининг аҳволи америкалик негрлардан ҳам баттар, деганди. АҚШда сиз буни ўз кўзингиз билан кўргандирсиз!

— Ҳаракатномамизда Америкадаги деярли барча этник гуруҳларнинг ҳаёти билан танишиш мўлжалланилганди ва шу сабаб қора танлиларнинг яшаш тарзи диққат марказимизда бўлди. Ҳақиқатдан ҳам улар бизнинг пахтакорларга нисбатан яхши яшайди. Улар ирқий жиҳатдан камситилишини мен сезмадим. Тўғри, баъзи штатларда оқ танлилардан бошқаларни тан олмайдиган, яъни шовинистик гуруҳлар ҳам бор. Бундай гуруҳларни деярли барча мамлакатларда учратиш мумкин. Шу жумладан, бизда ҳам.

Хулоса қилиб айтганда, сафар сиёсий фикр доирамизни бир қадар кенгайтирди. Мен олдинига мамлакатларимиз орасидаги фарқни таққослай бошладим-у, сўнгра бунга чек қўйдим: АҚШ ҳаёти билан бизнинг ҳаётни қиёслаб бўлмайди.

— Америка Қўшма Штатларида яшовчи ўзбеклар билан учрашувларингиз ҳақидаям эшитсак.

— Биз АҚШда ватандошларимиз даврасида бир неча кун бўлдик, аниқроғи Туркистон жамиятида.

— Ким экан бошлиғи!

— Неъмат Бегиш. У аввал тижорат ишлари билан шуғулланган. Америкада 23 март куни Наврўзни кутиб олдик. Байрамга барча туркий халқлар (ўзбеклар, қирғизлар, қозоқлар, туркманлар) вакиллари тўпланди. Нафақат Америкада, балки бошқа мамлакатларда яшовчи туркистонликлар ҳам келишди.

— Наврўз у ерда қандай кутиб олинаркан!

— Тантанали. Куй, қўшиқ, рақслар билан, қувноқлик билан.

— Сумалак ҳам пиширипарканми!

— Албатта.

— Қайси шаҳарда ўтди Наврўз! Кимлар катнашди унда!

— Нью-Йоркда. Байрамга Ғарбий Олмониядан Боймирза Ҳайит ҳам келди.

— Боймирза Ҳайит! Учрашиб, суҳбатлашдингизми! Умуман, у киши ҳақидаги таассуротингиз!

2

— Олим одам. Ёши 73да. Асли ўзимизнинг водийдан, Олмон аёлига уйланган. Икки ўғли — Эртой ва Мирза, Дилбар деган қизи ҳам бор. Боймирза Ҳайит хорижда яшовчи ватандошларимиз орасида энг машҳур шахс ҳисобланади.

— Қайси соҳа бўйича мутахассис экан!

— Тарих, ижтимоият бўйича. Боймирза Ҳайит бир неча илмий китобларнинг муаллифи. Туркистон тарихига бағишланган асарлари кўпгина хорижий тилларда чоп этилган. Ҳозир у босмачилик тарихи ёритилган улкан китобини якунлаётган экан.

— Қаерда яшаркан!

— Ғарбий Олмонияда, Кёльн шаҳрида.

— Ҳозир иккимиз ҳам Боймирза Ҳайитнинг бир «хислати» — «Ватан хоини» эканини яна бир бор қайд этишга жазм қилолмай турибмиз... Биз ҳарф таниганимиздан буён радиодан ҳам, матбуотдан ҳам «Боймирза Ҳайит хоин, Гитлернинг ювиндихўри» деган гапларни такрор-такрор эшитиб келганмиз. Лекин унинг сотқинлигини исботловчи далилларни учратмаганимдан сўнг бу одам ва нафақат у, балки хорижда яшаётган ҳамда «хоин» деган тамға босилган бошқа ҳамюртларимиз ҳақидаям чуқурроқ ўйлайдиган бўлдим.

— Ўйларингизга жавоб топдингизми?

— Ҳа. Мен жумҳурият ойнаи жаҳонида «Ҳужжатли экран» кўрсатувини олиб бораман. Ўтган йили Улуғ Ватан урушига бағишланган кўрсатувга тайёргарлик кўриш жараёнида жанг тафсилотларига тааллуқли кўпгина маълумотларни ўрганишимга тўғри келди. Шунда маълум бўлдики, Сталиннинг машъум 270 — буйруғига биноан асирга тушган ҳар бир совет жангчиси ватан хоини деб эълон қилинар, бу жангчининг на асирга тушиш сабаби, на унинг олдинги хизматлари, на дейлик, унинг концлагердаги жасоратлари... ҳисобга олинар экан. Шундан сўнг ўзимча хулосага келдимки, Боймирза Ҳайит каби юртдошларимизнинг ўзга юртларда хору-зор бўлиб қолиб кетишларига, энг аввало Сталиннинг ана шу даҳшатли буйруғи сабабчидир.

— Тўғри, яқинда мен «Московские новости» рўзномасида «Фронтнинг нариги томонида» деган катта бир мақолани ўқиб чиқдим. Муаллиф — Юрий Тепляков. Унда, асосан, Улуғ Ватан урушидаги асирлик билан, Сталиннинг 270-буйруғи билан боғлиқ масалалар ҳақида кенг фикр юритилган. Ундан айрим жумлаларни келтирмоқчиман. Мана, эшитиб кўринг: **«Халқаро ҳуқуқшуносликда шу нарса таъкидланганки, ҳарбий асирлик жиноят ҳисобланмайди. Ҳарбий асир халқнинг суверенитети ҳамда бахтсизлик каби даҳлсиздир...»** Сталиннинг 270-буйруғида эса шундай ёзилган: **«...қизил аскарларнинг бир қисми душманга зарба бериш ўрнига унга асир тушишни афзал кўради — ундайларнинг барчасини қириш керак...»**

Яна бир нарса: **«Рейхнинг махсус хизмати ходимлари миллати рус бўлмаган ҳарбийлардан кўпроқ батальонлар тузишга ҳаракат қилишган, улар бу тадбир урушдан сўнг асқотишини, яъни бутун-бутун халқлар, гўдаклару-чолларнинг хоинликда айбланишига имкон беришини олдиндан сезишган гўёки».**

Фашист батальонларида хизмат қилишга рози бўлганлар буни ўзича изоҳлайди. Бирови ўлимдан қўрққан бўлса, иккинчиси очликдан ўлишдан қўрққан. Айримлар шундай дейишганди: **«Мен халққа эмас, балки Сталинга қарши боряпман».** («Московские новости», 1990 йил 13 май).

Боймирза Ҳайит биз билан мулоқотда ҳам шу гапни айтди: «Мен халқимга хоинлик қилганим йўқ, Сталинга, унинг тузумига қарши исён кўтардим. Биз ўшанда икки душман — Гитлер ва Сталин ўртасида қолгандик. Туркистон регионида Хуршид исмли хоразмлик шоир (аслида Хушнуд бўлса керак. Хушнуд Абдуллаев деган шоир бор эди. Хоразмда ўтган йили оламдан ўтди. Изоҳ—М. С). «Хитлер, Хитлер, сени ит ер», деб бошланувчи шеър битувди. Кўпчилигимиз уни ёд олувдик. Охири кимдир буни немисларга етказди. Улар бизларни — 6 кишини отиб ташламоқчи бўлишди. У деб, бу деб, зўрға омон қолдик».

— Ҳарбий асирлар, хориждаги ватандошларимизга муносабат масаласида рус зиёлиларидан ўрнак олишимиз керак. Улар инқилоб пайтида, уруш пайтида ва ундан кейин хорижга кетиб қолишган, «сотқин», «хоин» деб ном олишган ватандошлари (масалан, Бунин, Сольженицин, Тарковский ва бошқалар)ни туҳмат балоларидан халос қилишди. Шўро ҳукуматининг ашаддий душмани ҳисобланиб келган генерал Колчак ҳақида ўтган ҳафтада Марказий ойнаи жаҳондан жуда самимий, ўта объектив кўрсатув беришди. Ундан шу нарса маълум бўлдики, Колчак жуғрофик тадқиқотчи сифатида Россиянинг ривожига мисилсиз улуш қўшган олим бўлган экан...

— Ҳа, руслар, арманлар, гуржилар хориждаги ватандошларини қўллаб-қувватлаш, уларнинг аслида ким бўлганини аниқлаш мақсадида катта ишларни амалга оширишяпти.

— Ҳайронман. Ёки бизда бундай юмушларга рухсат йўқмикан!

— Москва аралашади деб ўйлайсизми? Менимча, ҳаммаси ўзимизнинг қўлимизда.

— Худди шунга монанд муаммоларни Олий Шўро сессияларида, наҳотки, қўйиш мумкин бўлмаса!

— Нега энди, бемалол қўйса бўлади.

— Айтинг-чи, Америкада яна қайси ватандошларимизни кўрдингиз!

— Дейлик, Шермуҳаммад бекнинг ўғлини, Нурмат Бекнинг қариндошларини. Улар оддий, меҳнаткаш одамлар. Уларнинг барида ватан туйғуси бор.

— Сизни яқинда Ғарбий Олмонияга ҳам таклиф қилишди. Шу ҳақида ҳам бир оғиз гапириб берсангиз!

— Мен Ғарбий Олмонияга (ГФЖ) турк-ислом бирлиги жамияти (унинг қароргоҳи Франкфуртда жойлашган) Президенти Чалабийнинг таклифига кўра бордим. Шу жамиятнинг қурултойига чақиришди мени.

— Қандай масала кўрилди у анжуманда!

— Оврупада яшаётган туркий халқларнинг муаммолари. Дейлик, Ғарбий Олмониянинг ўзида икки миллиондан ошиқ турк яшаяпти. Қурултой уларнинг сиёсий ҳуқуқлари аҳволини муҳокама этди. Умуман, туркий халқлар билан маданий алоқаларни кучайтириш хусусида ҳам ўзаро фикр алмашилди.

— Қурултойда сиз ҳам сўзга чиқдингизми!

— Ҳа, ўн минутча гапирдим: жумҳуриятимиздаги бугунги сиёсий аҳвол хусусида.

— У ерда туркистонликлар билан, хусусан, ўзбеклар билан кўришдингизми!

— Ғарбий Олмонияда Темирхўжа Усмонхўжа ўғли билан танишдим. Зукко йигит. Унинг отаси Усмонхўжаев Бухоро Жумҳуриятининг Раиси бўлган. Уни босмачиларга, Анвар пошшога қўшилиб кетди, деб хоиндан олиб хоинга солишган. (У хорижга кетишга мажбур бўлган. Афғонистонда, Туркияда яшаган, ўша ерда дафн этилган). Бугун босмачилар ҳаракати қайта кўриб чиқилиши керак.

— Сезиб турибман, сиз шу икки сафарингиз ҳақида, хорижда учрашган ватандошларнинг ҳаёти тўғрисида жиддий бир нарса ёзишни мўлжаллаяпсиз!

— Тўғри, лекин вақт тополмаяпман бунга. Биз хорижий эллардаги ўзбеклар билан тижорат соҳасида, маданият соҳасида алоқаларни тезлик билан йўлга қўйишимиз мумкин. Улар шунга ҳам моддий, ҳам маънавий томондан тайёрлар. Биз бир-биримизни жуда кам биламиз. Бу борада Эркин Воҳидов яхши ташаббус бошлади. «Ёшлик» журналида у кишининг «Америкалик ўзбеклар» сарлавҳали мақоласи босилди. Абдулла Чиғатой билан биргаликда «Ўзбекистон—АҚШ» радиокўприги ўтказилди. Бу, албатта, шахсий ташаббус. Энди ҳукумат даражасидаги ташаббус зарур. Биз мустақиллик ҳақида сўзлаяпмиз. Хорижий мамлакатларда элчихоналар, ваколатхоналар очиш ҳам жумҳуриятимизнинг мустақиллиги кўринишларидир. Биз мустақилликка лойиқ миллатмиз. «Ўзбеклар демократияга тайёр халқ эмас», деган ҳақоратларни ҳам бот-бот эшитиб турибмиз.

3

Шу ўринда бир нарсани эслатиб қўйиш керак. 70-йилларда Туркия рўзномаларида бир хабар босилган экан. Унда айтилишича, хорижда яшаётган туркистонликлар ичида 50 йил давомида атиги иккита жиноят содир бўлган. Бир туркистонлик ўз хотинини урган, иккинчиси эса қарзини вақтида бермагани учун жиноий жавобгарликка тортилган. 50 йил давомида икки авлод ҳаётида содир бўлган жиноятлар сони шу. Бу бизнинг мамлакатимизга берилган энг юксак баҳодир.

— Хабарингиз бўлса керак, илгари, биздаги, айниқса, қишлоқлардаги хонадонларнинг эшикларигаям, дарвозаларигаям мутлақо қулф солинмасди.

— Чиндан ҳам. Биз эшикларни қулфлаш одатини бошқалардан ўргандик, аниқроғи, қўшниларга ишончни йўқотиб, қулфларга ишонишга мажбур бўлдик.

— Охирги вақтларда жумҳуриятимизда жиноят ошиб кетди дейиляпти. Бу гапда жон бор. Аммо жиноятнинг сабабларини аниқлаш, унинг олдини олиш ишлари билан бир қаторда, социологик тадқиқотлар ҳам катта аҳамият касб этади. Худди шу тадқиқотлар ёрдамида жиноятчиларнинг тури, уларни содир этаётганларнинг ёши билан биргаликда, миллати ҳам ўрганилиши даркор. Ушанда Ўзбекистонда рўй бераётган жиноятларга боғлиқ бир талай қоронғу жиҳатлар ойдинлашган бўларди.

— Жуда тўғри фикр. Гиёвандлик юзасидан ҳам шундай тадқиқот олиб бориш лозим, деб ўйлайман. Комил ишонч билан айтаманки, гиёвандлар орасида туб аҳоли вакиллари озчиликни ташкил этади...

— Гапингизни бўлганим учун узр. Бурунги йили томорқасига учтўрт туп кўкнори экканн учун ёши тўқсондан ошган отахонни гиёвандликда ва наша сотишда айблаб қамашган экан. Мана сизга тайёр латифа. Ахир гиёвандлар тўқсон йил умр кўра оладимикан! Улар 20-30 ёшдаёқ ўлиб кетишади-ку. Иккинчидан, наша сотадиган одам атиги 3—4 туп экадими!

— Салласини ол деса, калласини опкелиш сиёсати-да, бу! Кўкнори бизда азал-азалдан дори-дармон сифатида ўстирилган-ку!

— Хориждаги юртдошларимиз орасида ўғрилик, ичкилик, фоҳишалик каби иллатларнинг йўқ экани ҳаммамиз учун қувончли ҳол. Аммо уларнинг асл ватанида, яъни биз ўзбеклар орасида эса бу иллатларнинг томир отаётгани дилимизни хуфтон қилаётир. Нега шундай бўлмоқда! Балки четдан келтирилгандир бу иллат...

— Мен ҳам шундай деб ўйлайман. Ҳаёсизлик, катталарни беҳурмат қилиш, ота-онани қариялар уйига топшириш ва ҳоказолар бизга «импорт» тариқасида, «юксак маданият» шиори остида келтирилган. Агар биз келажакка етук миллат сифатида етиб боришни истасак, бу иллатларга зарба беришнинг йўлларини қидиришимиз шарт.

— АҚШ ёки Ғарбий Олмонияда бирор-бир ўзбек мактаби борми-кан!

— Йўқ. Лекин ватандошларимизнинг фарзандлари ўзбек тилини хонадонларда, ўзлари мустақил равишда (ота-оналарининг кўмагида, албатта) ўрганишаркан. Улар бизга кўпроқ ўзбек китоблари, дарсликлар юборинглар, деб илтимос қилишди.

Кейин, яна бир таклиф айтдилар: бизга Ўзбекистондан юз нафар ўғил-қиз юборсаларинг (мактабни энди битирганларидан) биз уларни коллежларга бериб ўқитардик. Ўз навбатида бизлар ҳам шунча боламизни сизларга юборсак, ўқитгани. Сизларнинг фарзандларингиз бизнинг, бизнинг фарзандларимиз эса сизларнинг хонадонларингизда яшаса, дедилар.

— Ажойиб таклиф экан... Шу ерда бир нарсани сўрамоқчи эдим. Биласизми, чет элларда бизларнинг миллий бойликларимиз — аждодларимизнинг қўлёзмалари беҳисоб. Балки уларнинг жумҳуриятимизга қайтарилишида хорижий ҳамюртларимиз ҳам ўз ёрдамларини аямасмас!

— Балки. Аввало эса уларни Ўзбекистоннинг ўзи сотиб олиш чораларини кўриши керак. Тўғри, бу қўлёзмалар ниҳоятда қиммат туради, аммо миллатни ўйласак, «қурбон» беришга тўғри келади.

— Белимиз эса ҳали бақувват эмас. Марказдагилар бўлса фақат рус намояндаларининг буюмлари-ю, қўлёзмаларини сотиб олиш билан банд. Ҳатто Шаляпиннинг суякларини Италияданми-ей, Франциянданми-ей, олиб келишиб, Москвада, жуда катта тантана билан қайта кўмишди...

— Айрим ахборотларга қараганда, Темир бобомизнинг хоки Ленинграднинг аллақайси жойида хор бўлиб ётганмиш. Эсингизда бўлса, уруш арафасида унинг қабри очилган эди. Нимага очилганини асослаш мумкин (гарчи бу ҳам шаккоклик), аммо яна ўрнига қўйилмагани бутун бир миллатни ҳақоратлашдир. Буни ҳукуматимиз аниқлаб, чора кўриши керак.

— Менинг қулоғимгаям чалинувди шундай гап. Айтишадики, шамол бўлмаса...

Суҳбатимизнинг сўнгги қисмида сизга берадиган айрим саволларим кўнглингизга қаттиқ ботгудек...

— Бемалол. Боядан бери менга қачон «оғир» саволлар берасиз, деб ўйлаб турувдим. Шунинг учун, бемалол. Мен жами қалтис саволингизга жавоб қайтаришга тайёрман.

— Сиз бундан бир-икки йилча илгари анча фаол эдингиз. Аммо кейинги вақтда негадир сусайдингиз. Айримлар бу ҳолни ўзларича ҳисоблаб, шундай дейишяпти: «Бу Муҳаммад Солиҳ деганн шуҳрату, мансабга бирам ўч экан-ки. Олдин уюшмага раҳбарлик, сўнг депутатлик тегди-ю, тамомила ўзгариб кетди. Катта бошлиқларга ёқиш учун, мансаб учун ҳатто виждониниям сотишга тайёр экан-ей, вой тавба!!». Сиз нима дейсиз бунга жавобан! Баралла айта оласизми, «виждоним пок», деб!

— Виждоним поклигини гап билан эмас, амалий иш билан исботлаш керак. Биринчидан, ўша «фаол» пайтимда ҳам менинг «мансабим» бор эди — Ёзувчилар уюшмасида котиб эдим. Икки йил олдин, сиз айтаётган ўша «фаол пайтларим»да ҳукуматга сотилиш учун барча «шарт-шароит» бор эди. Яъни, тазйиқ бор эди, таъқиб бор эди, дўқ-пўписа бор эди. Эсингизда бўлса, каминани бирданига учта рўзнома «африка ирқчиларига» тенглаштирганди. Лекин мен «сотилиш имкониятидан» фойдаланмадим. Энди, бугун худди шу кучлар, мени «ирқчи» деб бадном қилмоқчи бўлган кучлар, ўз тактикасини ўзгартирдилар. Улар тескари усул қўллаш зарурлигини англадилар ва «Муҳаммад Солиҳ жимиб қолди. Чунки шон-шуҳрат-у, мансабга сотилди», деган гап тарқатмоқдалар. Улар бу иғвони энди расмий матбуот нашрлари орқали эмас, балки ўз қўғирчоқлари оғзидан тарқатмоқдалар. Ҳар ҳолда, уларга қойил қолиш керак. Халқ психологиясини яхши ўрганиб олишибди. Билишадики, одамлар расмий мақоладан кўра, мишмишга кўпроқ ишонадилар. Улар узоқ йиллар давомида туғилган бу ижтимоий ишончсизликдан унумли фойдаланмоқдалар. Лекин бизнинг ўз ишимиз бор, кучимизни мишмишларни рад қилиш учун эмас, ҳақиқатни бор қилиш учун сарфлашга баҳоли-қудрат ҳаракат қиляпмиз. Вақт ҳакам...

— Сиз «Эрк» демократик партиясининг раисисиз, бу партияга бошқа партиянинг вакиллари киришлари мумкинми!

— Йўқ, албатта.

— «Эрк»нинг аъзоси қанча!

— Тўрт минг.

— Нашрларинг ҳам борми!

— Бор ва ҳозирча 7 та сони чиқди.

— Нусхаси қанча!

— 3 минг атрофида.

— Уни қаердан сотиб олса бўлади!

— Ёзувчилар уюшмаси жойлашган бинодан.

— Компартиянинг янги ҳаракат дастури сизда қандай таассурот қолдирди!

— Ёқмади. Унда, кўппартиялилик тан олинган-у (гўёки), аммо ҳокимият фақат коммунистларда қолиши керак, деган фикр барқ уриб турибди.

— Сиз оддий шўро фуқароси сифатида КПСС XXVIII съездидан нималарни кутяпсиз!

— Съезддан ҳеч нарса кутаётганим йўқ. Мен ҳамма нарсаларни ўзимизнинг партиямиздан кутяпман.

— Биринчи галда нимани!

— Жумҳуриятимизга мустақилликни! Бизни шу нарса севинтираяптики, Ўзбекистон аҳолисининг жуда кўп қисми, гарчанд, оч-юпун бўлсада, бизга хайриҳоҳлик билдиряпти, бизни қўллаб-қувватлашга интиляпти. Қишлоқлардаям жумҳуриятимиз мустақиллигини тушунадиган гуруҳлар сони кўпайиб бормоқда. Тўғри, бу жараён ҳали анча давом этади.

— Мустақилликка парламент йўли билан чиқишни мўлжаллаяпсизларми ёки...

— Фақат ва фақат парламент йўли билан. Бошқа йўл йўқ. Лекин мустақиллик ғояси қоғозда қолиб кетаверса, аввалги бошқарув тузуми қуллик давом этаверса, фуқаролар уруши чиқишиям ҳеч гап эмас. Бу эса катта фожиа бўлади. Шунинг учун мустақиллик фақат бизга эмас, балки ҳоким партия ичидаги тараққийпарвар кучларнинг ғайратига ҳам боғлиқ.

— Ҳозир бир қатор жумҳуриятлар ўз туғлари, рамзи ва мадҳиясини қайта ишлаб чиқмоқда.

— Биз, агар суверен давлатга айланадиган бўлсак, уларни ўзгартиришимиз керак. Мана, янги мадҳияга конкурс эълон қилинди.

— Сиз ҳам унда шоир сифатида қатнашаяпсизми!

— Ҳозирча ўйлаб кўрганим йўқ.

— Янги туғни қандай тасаввур қиласиз!

— Тарихимизда, Туркистон халқларининг жуда кўп туғи бўлган. Уларни қайта тиклаш керакми-йўқми, бу анча мулоҳазали муаммо. Лекин ҳар ҳолда янги туғимиз, рамзи халқимизнинг тарихи, бугуни ва келажагини ўзида мужассамлаштира олиши лозим.

— Сиз шоирсиз, сиёсатга берилиб, ижоддан узоқлашиб кетмадингизми!

— Узоқлашяпман, уч йилдан бери бирор сатр ҳам шеър ёзолмадим.

— Афсусланаётган бўлсангиз керак-а!

— Асло. Чунки мамлакатимиз тақдири ҳал бўлаётган ҳозирги энг қайноқ бир паллада қўл қовуштириб туришни тасаввур қилиш қийин.

— Ижозатингиз билан, мана бу китобингиздаги шеърларнинг биридан икки сатр ўқиб бермоқчиман: «Мен ўзимни аядим, бироқ етти ўлчаб, бир кесдим, доим мана бугун оғрир зирқираб етти ўлчаб бир кесган жойим...» У 1983 йилда ёзилган экан. Демак сиз курашга кеч кирганингиздан изтироб чекасиз-да!

— Ҳа...

— Бир вақтлар ниҳоятда қийналиб яшардингиз. Ҳам моддий, ҳам маънавий томондан: ҳеч ерда ишламасдингиз, ёзганларингиз доимо чоп этилавермасди. Бугун эса жумҳурият халқ депутатисиз, хизмат «Волга»сида юрасиз, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасига котибсиз, бутун бошли партияга раҳбарлик қиляпсиз. Истайсизми, истамайсизми, мансаб одамни барибир ўзгартиради. Сизда ҳам манманликка, тўраликка хос қандайдир ўзгаришлар пайдо бўлаётгани ҳақидаям, баъзан, эшитиб қоламан...

— Мен эса бундан беш-олти йилги Муҳаммад Солиҳ қандай бўлса, ҳозир ҳам ўшандай, деб ўйлаб юрибман. Котиблигимни, «Эрк»ка раҳбарлигимни мансаб эмас — қаро иш, деб биламан. Халқ депутати эса одамларга хизматкор бўлишни англатади. 41 ёшдаман ва худога шукр, шу кунгача менда ҳеч қачон нопок бир ният бўлмаган ва борди-ю бирор-бир иллат ичимга «кириб» қолгудек бўлса, уни «ҳайдаб» чиқаришга қурбим етади, деб ишонаман.

— Лекин яна бир нарса — сиз кабиларга ўзига хос имтиёзлар берилади, имтиёз эса шундай бир хасталикки, бора-бора одамни халқдан ажратиб қўйиши ҳеч гап эмас.

— Бу касаллик ҳаммагаям юқиши мумкин. Худодан «мени ақлу имондан айирма», деб илтижо қилишдан бошқа чорам йўқ. Мен шоир Шукур Қурбоннинг бир сатрини яхши кўраман. «Доим тайёр яшаш керак хору-зорликка». Эркак киши ҳар қандай имтиёздан воз кечишга тайёр туриши ва бу хислатни ўзини таниган ҳар бир одам ўзида тарбиялаши кераклигини биламан.

— Сиз ҳозирги сиёсатга ва умуман қайта қуришга қандай қарайсиз!

— У жуда кўп томондан яхшидир. Лекин Ўрта Осиёнинг мустақиллиги билан боғлиқ масалаларнинг ечимига Болтиқбўйи жумҳуриятларига нисбатан дифференциал ёндашув бўлаётир. Айри қараш сиёсати.

— Балки бунда ўзимиз айбдордирмиз, фаолсизлик қилаётгандирмиз! Ахир бола йиғламаса, она сут бермайди-ку!

— Бизнинг боламиз 72 йилдан бери йиғлаб келяпти.

— Лекин бу йиғи ташқарига чиқмаяпти-да.

— Бу гапингизда жон бор. Жуғрофик жойлашувимиз сабабми, бошқа сабабданми ёки зиёлиларимиз марказий матбуотда фаол чиқиб туриш имкониятига эга эмаслигиданми, аҳвол шундай. Қолаверса, бизнинг «овозимиз чиқишидан» манфаатдор бўлмаган сиёсий гуруҳлар ҳам йўқ эмас. Биздан овоз чиқса, ҳам, улар ўзини эшитмаганга соладилар. Овоз билан овознинг фарқи бор. Масалан, Арманистон ёки Болтиқбўйида бир одам ўлдирилса, буни бир кунда бутун жаҳон билади. Бизда Қўқон ёки Паркентда юзлаб одам ўлдирилиши мумкин, аммо бу ҳақда ўша «жаҳон» миқ этмайди. Ҳа, бизда, худди пахтамиз каби, ўзбекнинг жони ҳам қимматли «ашё» эмас. Биз бу адолатсизликка ҳам қарши курашмоғимиз керак.

— Боз устига, СССР халқ депутатларимиз Кремлда туриб ўз халқларини у қадар ажратиб олишолмаяпти. Улар орасида том маънодаги иқтисодчилар, ҳуқуқшунослар бармоқ билан санарли... Хуллас, ҳали биздаги ижтимоий фикр чала уйқуда. Балки бунга феодализмдан социализмга сакраб ўтишда пишмай, шаклланмай қолганимиз сабабдир!

— Гап шундаки, биз сакраётиб балчиққа йиқилиб тушдик. Ва ҳозир ҳам ана шу балчиқдан чиқолмаяпмиз. Лекин, сиз ҳам билсангиз керак, 10-20 йилларда халқимиз орасида фаол бир ижтимоий гуруҳ ажралиб чиқиб, халқни мустақилликка ундаганди (мен феодализм, социализм деган атамаларни, аниқроғи, улар хусусидаги хрестоматик тушунчаларни қабул қилолмайман ҳеч). Кейин Сталин қатағонлиги давридан шундай гуруҳлар бор эди. Лекин уларнинг ҳаммаси нобуд қилиб юборилди. Натижада ҳокимиятга қўғирчоқсимон бошлиқлар чиқиб олиб, жойларга ҳам ўзларига ўхшаганларни жойлаштиришди. Бу ҳол жуда кўп вақт давом этди.

— Нега сизда Ғарбга тақлид кучли!

— Сиз 80-йиллар бошидаги танқидчиларнинг саволини такрорлаяпсиз. Ғарбнинг таъсири бутун бизнинг авлодимизда бўлган. Шахсан менга — ижобий томондан. Кўп нарсаларни ўргандим. Аммо мени ёзувчи сифатида шакллантирган маданият — туркий халқларнинг маданиятидир.

— Яқинда сизни прокуратурага чақириб «суҳбат» ўтказишибди. Қизиқ, Ўзбекистон халқ депутатиниям даб-дурустдан чақиришаверишаркан-да!..

— Рости, депутатлигим мутлақо ёдимдан чиқиб кетибди...

— Сиёсий курашнинг, баъзан охири вой бўлишиям ҳеч гап эмас. Дейлик, замон тескарисига айланиб, яна қатағон, яна қама-қама бошланиб кетишидан қўрқмайсизми!

— Эртага бўлиши мумкин бўлган воқеалар учун бугун қалтираб-қақшаб юрсак, бирор нарсага эришиш қийин. Тақдирда нима ёзилган бўлса, шуни ўқиймиз. Мен реалист китобхонман.

4

«КАМАЛАК»

ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

ОТ ЙИЛИ ҲОСИЯТИ

Дарҳақиқат шундай. Бу йил марғилонлик кичик санъаткорлар учун ҳосиятли келди. Шаҳар пионер ва ўқувчилар саройининг «Шодиёна» ашула ва рақс ансамбли биринчи марта таъсис этилган В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ кашшофлар ташкилоти мукофотининг қалдирғоч лауреатларидан бўлди.

Шаҳар мусиқа ва ашула ўқитувчилари метод бирлашмасининг раиси, бастакор Луқмонжон Йўлдошев раҳбарлик қилаётган бу жамоанинг ташкил этилганига ўн тўрт йил бўлди. Ана шу йиллар давомида даста оддий ҳаваскорликдан етук жамоалар сафига кўтарилди. Эндиликда шаҳардаги бирорта ҳам катта тадбир «Шодиёна»сиз ўтмайдиган бўлиб қолди. Репертуаридан Ватан, дўстлик, бахтли болаликни тараннум этувчи куй ва қўшиқлар, жозибали рақслар ўрин олган даста саноат корхоналарида, мактаб қошидаги ва шаҳардан ташқаридаги кашшофлар лагерларида тез-тез бўлиб туради. «Фарғона комсомоли» ташвиқот автобуси составида Фарғона вилоятидаги хўжаликларда мунтазам концертлар намойиш этади.

Дастанинг таржимаи ҳоли қувончли воқеаларга бой. Ёш санъаткорлар жумҳурият миқёсида ўтказиладиган кўплаб тадбирларда фаол қатнашиб, биринчи даражали дипломлар билан тақдирланишган. «Санъат байрами» жумҳурият кўрик-конкурсининг бир неча марта ғолиби бўлишган. Шаҳрисабзда ўтказилган жумҳурият «Ҳосил байрами»да иккинчи даражали дипломи қўлга киритишган.

Ёш санъаткорлар жумҳуриятимиз ойнаи жаҳон кўрсатувларида ҳам тез-тез чиқиб туришади. Айниқса, «Санъат ғунчалари», «Чин кўнгилдан (Уйнаб-кул)», «Ҳар доим бўлсин қуёш» программаларининг фаол қатнашчилари бўлиб қолишган. «Шодиёна»нинг хушовоз хонандалари Раъно Жўраева, Зуҳриддин Ражабов, Ҳайрулла Йўлдошев, Ҳаётхон Мамадазимова куйлайдиган «Мактабим», «Ватан ҳақида», «Қўшиқ айтгим келади», «Ошпазлик» қўшиқлари, рақсчилар маҳорат билан ўйнаган ўзбекча, шунингдек, қардош халқлар рақслари, опа-сингил Лазокат ва Дилрабо Йўлдошеваларнинг маҳорат билан ижро этган «Инжиқ қўғирчоқ» рақси санъат мухлисларининг ҳурматига сазовор бўлган. «Шодиёна»нинг янги ижодий парвозларига омадлар тилаймиз!

Б. МАНСУРОВ.

Суратларда: Улуғбек Йўлдошев раҳбарлигидаги доирачилар гуруҳи. Дастанинг хушовоз хонандаси Дилором Аҳмедова куйламоқда.

Муаллиф суратлари.

Тарих қайтариляпти

— Сиз ҳали ҳам ўтган йилги рухсатнома билан ов қиляпсизми? — сўради милиционер овчидан.

— Ҳа, чунки мен ўтган йили худди шу ерда бир қуённи қочириб юборгандим, шуни қидиряпман.

* * *

Ота ўқитувчидан сўради:

— Айтинг-чи, бизнинг ўғлимиз тарих фанидан қандай ўзлаштиряпти? Мен ўқиган пайтимда бу фанга тоқат қилолмасдим. Ҳаттоки бир марта имтиҳондан йиқилганман ҳам.

— Тарих қайтариляпти, — жавоб берди, ўқитувчи.

* * *

Грамматика дарсида ўқитувчи ўқувчидан сўради:

— Альберт, айтчи, агар «Мен чиройлиман» десам, бу қайси замон бўлади.

Ўқувчи ўқитувчининг юзига тикилиб ўйланиб турди-да, жавоб берди:

— Албатта ўтган замонда-да.

* * *

— H_2SO_4 формуласи нимани ифодалайди? — деб сўради ўқитувчи ўқувчидан.

— Ҳозир айтаман, тилимнинг учида турибди...

— Вой, бечора, тез туфлаб ташла! Ахир бу сульфат кислота-ку, — қичқириб юборди ўқитувчи.

Французчадан В. АЪЛОЕВ таржималари.

ЁШЛИКДАН БОШЛАШ КЕРАК

Нон нархи ошармиш, деган миш-мишлар тарқалиб, одамлар таҳликага тушиб қолишди. Кўпни кўрган отахону-онахонларнинг қалблари зирқиради. Бир бурда ноннинг қадри қанчалик баланд бўлганини улар кўришган. Биз кўрмаганмиз. Қамалда қолган Ленинград болаларига янги йилда бир бурда нон совға ўрнида берилганини улар эшитишган. Биз эшитмаганмиз.

Тўқликка шўхлик қилдик. Инсофсизликни қаранг, нонни ҳаттоки ахлатхоналарга ташлаб юбордик. Шундай пайтларда нуроний кишилар бизлардан оғриниб, бошларини сарак-сарак қилишди. Бир бурда нони оёқ остида тушиб ётганини кўриб қолишса, ердан олиб, ўпиб, юзига суртишди. Лозим топсалар, уйларига олиб кетишди. Бўлмаса, четга олиб қўйишади.

Бугунги ҳаёт мувозанатининг бузилиши кўзимизни очяпти. Бир нималарни англаяпмиз. Тўқликка шўхликнинг пушаймони ҳам борлигини кўраяпмиз. Лекин ҳали вақт бор. Нон ҳамиша эъзозланиб келинган. Биз ҳам уни эъзозлашни ўрганишимиз керак, деб ўйлайман.

Бугунги мўл-кўлчиликка осонликча етишган эмасмиз.

Ноннинг кўча-кўйларда ва ахлат қутиларида хор бўлиб ётганини кўриб киши ранжийди. Бундан ташқари тўй маракалардаги аҳвол бундан ҳам оғир.

Биласизми, ўрта ҳисобда ҳар биримиз кунига қанча нон еймиз? 400 грамм! Бир ойда 12, бир йилда 144 килограмм. Бир килограмм нон етиштириш учун эса 4 квадрат метр ер майдони зарур. Ҳар биримизга нон етиштириб бериш учун 0,575 гектар майдон керак бўлади.

Агар ҳар бир киши бир кунда бир грамм нонни увол қилса, мамлакат бўйича бир кунда 270 тонна, бир йилда эса 100 минг тоннага яқин нон исроф қилинар экан.

Нонни эъзозлашни, қадрлашни, ота боболаримиз айтганидек, ёшликдан бошлаш керак. Оила, боғча, мактаблар ана шу вазифани амалга ошириш учун нон ҳақидаги суҳбат, кечалар ва тарбиявий соатлар ўтказишни янада такомиллаштиришлари лозим.

Г. УБАЙДУЛЛАЕВА,
Тошкент шаҳри.

БИЗНИ ТЎҒРИ ТУШУНИНГ

Ҳурматли редакция, мен «Ёш ленинчи» рўзномасининг 1990 йил 47-сонидаги «Наҳотки рост бўлса!!» мақоласини ўқиб, ўз фикр ва мулоҳазаларимни билдирмоқчиман. Бу мақола «Миш-мишлар ва ҳақиқат» ойнасўзи остида берилган бўлиб, муаллиф А. Ҳайдаровнинг баъзи фикрларини эътирозга лойиқ, деб биламан. Миш-мишларга ҳазил билан жавоб қилишда ҳам киши жуда эҳтиёткор бўлиши керак, ахир. Шу қилинаётган ҳазилнинг бошқаларга оғир ботиши мумкинлиги ҳақида ҳам ўйлаш керак. «Тошкентда сочи қирқилган қизларни бадном қилишаётганмиш», деган саволга жавоб, ҳатто у ҳазил тариқасида бўлганда ҳам нотўғри. Доно халқимизда: «Аёл кишининг бир ҳусни — соч» деган мақол бор. Сочларини чиройли ўриб, орқаларига ташаб юрган қизларимиз ёки чиройли турмаклаган аёлларимизни Тошкент шаҳри кўчаларида жуда кўп учратишингиз мумкин. Улардан завқ олади киши. Шахсан менинг ўзимга бу ҳазил жуда оғир ботди ва шу баҳона битта муаммони, миллий муаммони десам ҳам бўлади, ўртага ташламоқчиман. Мен сочим калта эмаслиги сабабли сартарошхонага ҳеч мурожаат қилмайман, лекин (аёл кишининг нозик табиатини эътиборга олинг-а) февраль ойининг охирида шундай бир шодиёна кун етиб келдики, мен аёллар соч усталари ҳузурига бордим. Афсуски, уларнинг ҳаммаси мени қабул қила олмасликларини билдирдилар. Мен битта сартарошхона эмас, бир нечта сартарошхонага мурожаат қилдим, бир хил жавоб: «Узун сочни турмаклай олмаймиз». Нима учун! Бу савол эса жавобсиз.

Мана шу нима учун, деган саволга маиший хизмат кўрсатиш бошқармаларининг бошлиқлари нима дейишаркин! Ахир пойтахт сартарошхоналарида мутахассислар уста деган номга сазовор сартарошлар ишлашади-ку, қолаверса, Тошкентдай шарқ халқларининг бир неча вакиллари яшайдиган пойтахт шаҳарда миллий урф-одатларни инобатга олган ҳолда усталар тайёрланиши керак-ку. Яна «уста» ҳар қандай ҳолатда ҳам ўзининг уста эканлигини исботлай олиши керак! Ёки бизнинг усталаримиз амалий машғулотларни фақат калта сочда олиб боришганми!

Тожихон РАХМЕДОВА,
Тошкент.

ҲАҚИҚИЙ КУРАШ БОШЛАНДИ

Гарчи, мамлакатимиз футболчилари Италияда давом этаётган жаҳон чемпионатида муваффақиятсиз иштирок этишган бўлишса-да, барибир нигоҳимиз ойнаи жаҳонда. Кучлилар сафини тўлдираётган терма командаларнинг ҳар бир учрашувини зўр қизиқиш билан кузатиб бораяпмиз.

Мана, чемпионатдаги кураш ҳал қилувчи босқичга кирди. Бу гал кучли командалар, маҳоратли ўйинчилар ўзларининг бор маҳоратларини кўрсата оладими ёки йўқми? Ҳозирдан бирон нарса дейиш мушкул. Бундан тўрт йил муқаддам жаҳон футболи тарихи саҳифаларига номлари битилган машҳур ўйинчиларнинг Италияда ҳеч «омади чопмаётгани», ҳар жиҳатдан кучли ва тактикали деб тан олинган командаларнинг кутилмаган мағлубиятлари барчани ҳайратга солаяпти. Аслида ана шундай тасодифлари борлиги учун ҳам футболнинг ҳақиқий ва ашаддий ишқибозлари сон-саноқсиз-да..

Ҳозирча баъзи гуруҳлардаги ўйинларнинг натижалари билан таништирамиз: Италия — ЧСФР — 2:0, Австрия — АҚШ — 2:1, Бразилия — Шотландия — 1:0, Швеция — Коста-Рика — 1:2, ГФР — Колумбия — 1:1, Югославия — БАА — 4:1, Бельгия — Испания — 1:2, Ирландия — Голландия — 1:1, Англия — Миср — 1:0.

Кучлилар сафига йўлланма олган командалар рўйхатини газетамизнинг навбатдаги сонида эълон қиламиз.

Ёшлар ижоди

ЁНАЁТГАН ОДАМ

(Ҳикоя)

У СЎНГГИ пайтларда тез-тез рангли тушлар кўрадиган бўлиб қолган эди. Деярли ҳар куни тун оққач, ўзининг совуқ тўшагига чўзилар, ёлғизлик гирдобининг қора тўлқинлари уни хаёлий тушлар тубига ғарқ этар эди. Тонг отгач, кўрган тушини кўпинча эслай олмас, тушининг тафсилотларини ёдига олишга уриниб, анчагача ётиб қолар, сўнг имиллаб ювинар, тошойна қаршисида маъюслик билан кийинар ва албатта ишига кеч қолар эди.

Йўлакда дуч келувчи ҳамкасблари билан йўл-йўлакай сўрашар экан, Асрора Юнусованинг Тамилладан ранжиб гапиргувчи шикоятларининг эшикдан учиб чиқаётган узуқ-юлуқ парчалари қулоғига чалиниб қолар эди.

Дилида қандайдир қувончнинг келишига умид боғлаб хонасига кирар, тўрдаги бақбақалари осилган бўлим бошлиғи ҳар доимгидек унинг саломига алик олиб, қоғозларга кўмилиб ўтираверарди.

Улар бўлимда олти киши эдилар. Қўл остидагиларнинг иши билан кўп ҳам қизиқавермайдиган, шу сабабли ҳамманинг ҳурматини қозонган бўлим бошлиғи, яқинда уйлангани сабаб қўнғироқларнинг камайганидан афсусланадиган Ғайрат, телефон орқали эри билан эзмаланиб жанжаллашишдан чарчамайдиган Ойбиби, бахти чопган (ҳар ҳолда ҳамма уни шундай деб ҳисобларди) Флора ва бир хил тусдаги бўйинбоғу, кўкимтир кўйлаклар кийиб юрадиган Носир.

Деярли ҳар куни Флора бўлимдагиларнинг диққат марказида бўлар, ўзининг Баҳриддин Салимов ҳақидаги жўшқин ҳикоялари билан кунни ўтказар эди. Бахти чопган Флоранинг айтишича, унинг Баҳриддин Салимовидек йигит икки дунёда йўқ экан. Йигирма етти ёшида кандидат, иккита китоб муаллифи, эътиборли газеталар мақолаларини босиб турибди, телевизорда ҳам худонинг берган куни кўринади. Баланд бўйли, келишган. Хуллас бекаму-кўст. Бахти чопган Флора ўз фахриясини шу тарзда адо этар эдики, ўзи-тугул, бошқалар ҳам Баҳриддин Салимовнинг зўр йигит эканлигига ишониб кетишарди.

Ойбиби бўлса Флорага ўзининг турмушда омади чопмаганидан нолир, нима учун мана шу «ландавур» эрига текканига ҳеч тушунолмасди.

Ғайрат бахти чопган Флоранинг вижирлашларига аллақандай тамшаниш билан қулоқ солар, ора-сира қўнғироқ қилувчилар билан муомала қилаётган бўлим бошлиғининг оғзидан: «Ғайратми? Ҳа, шу ерда», — деган сўзларини эшитиш умидида ўтирар эди. Бўлим бошлиғи эса бақбақаларини осилтирганча тирсакларини столга тираб Флоранинг чуғурлашларига меҳри ийиб қулоқ тутарди. У эса бахти чопган Флоранинг ҳикояларини ҳавас билан, ўкинч оралиғидаги ғалати бир ҳис билан тингларди.

Ёлғиз Носиргина бахти чопган Флоранинг валжирашларига бефарқ кириб-чиқиб юрарди.

Ва шу алфозда кунлар ўтиб ҳафталарга айланар, унинг кетидан ойлар кечар эди. Ҳар ҳафтанинг сўнгги иш куни азобга айланарди. У ҳаммадан кейин кетар, уйигача бўлган ярим соатлик йўлни бир соатда аранг босиб ўтар, остона ҳатлаб отасининг солиқ қовоғи-ю, онасининг жонсарак нигоҳларига дуч келар эди. Кечки овқат отаси-ю, онаси даврасидаги оғир сукунат остида эзилиб ўтарди. Идиш-товоқларни йиғиштиргач, кундалик ташвишлари тугагандек бўлар, лекин энг катта ва энг даҳшатли ташвиш — тунни қандай ўтказиш ғами қад ростларди.

Ухлаш олдидан қолган икки кунни қандай ўтказиш тўғрисида қийналиб ўйларди. Хаёлида эса ўн олти ёшлигидан қолган орзу: катта ҳовли. Ҳовли тўрида кичкина бир уй билан бир айвон. У айвонда қалпоқча тикяпти. Ҳовли саҳнида мусичалар ку-кулашганча нонушта дастурхонидан қолган ушоқларни чўқилашаяпти. Юзларида шира юқи қотиб қолган болакай қўлига хивич ушлаб мусичаларни қувишдан завқланиб, қийқиради. Саҳн юзидаги супадан кампирнинг эркаловчи овози эшитилади: «Мусичаларга тегиб бўлмайди-я, болам, ҳайдама уларни...»: У болакайга, кейин кампирга қараб кулимсираб қўяди...

...Лекин у орзусининг амалга ошмаганлиги, балки ошмаслиги ҳам мумкинлигини ўйларди-ю, бошини кўрпасига буркаб йиғлар эди. Эрталаб эса кўзларининг қизарганлигини яшириш учун совуқ сувда узоқ ювинарди.

...Унга кўпинча ҳамма ачиниб, тўғрироғи, ижирғаниб қараётгандай туюларди. Шунда юзидаги болаликдан қолган яра чандиқларини силаб ғамга ботарди. Гўё дунё иккига бўлинган-у, бир томонда барча гўзал ва бахтли одамлар, иккинчи томонда фақатгина у— биргина ғариб ва хунук қиз қолгандай туюларди...

Шундай кунларнинг бирида ҳамкасблари орасида ҳусндан баҳс очилди, Аниқроғи, Ғайрат чиройли қизга уйланганидан афсусланди; «Кўчада хотиржам юролмайман. Ёнида эри кетаётганлигини кўриб ҳам бақрайиб қарашади. Қайтага хунуги тузук экан. Бехавотир...». Носир эътироз билдирди: «Эрталаб уйғониб ёнингда битта таъвия ётганини кўриб нима аҳволга тушасан-у...».

Бошидан бир челак сув ағдарилгандай бўлиб ташқарига чиқаркан, Флорага дуч келди: «Нима бўлди?» «Ҳеч гап...».

Шу куни у биринчи марта Носирга эътибор берди. Негадир Носирнинг кўзга ташланмаслиги сабабини ўйлаб кетди. Кейин тушундики, Носир доимо мотамга боргандай кўк-у қора кийиб юраркан.

Бахти чопган Флора эса Носирнинг хотини хунук эканлигини, Носир ноиложликдан уйланиб қўйиб, ҳозир ажрашганлигини аллакимдан эшитганлигини гапириб қолди.

Балки шу сабаблидир, у биринчи марта бу йигитга ачиниб кетди ва унинг хунук хотинини ёмон кўриб қолди. Кўзгуга боқар экан, ўзининг ҳам таъвия эканлигини, Носир ундан ҳам ижирғаниши мумкинлигини ўйлаб, қийналиб кетди. Шу кунибқ столини Носирнинг рўпарасидан Флоранинг ёнига сурдириб олди.

...Кошки шу билан қийноқлар туғаган бўлса?

Ҳар куни рангли тушлар кўриш, кейин кун бўйи мана шу тушлар таъсирида юриш унга кундан-кунга оғир келаётган эди.

Бир куни чидолмади: кўрган тушини Ойбибига айтиб берди: «Тушимда илонларнинг рақсларини кўрдим. Улар бутун дунёни босиб кетишибди. Ойдинда терилари ярқираб рақсга тушишармиш...».

Ойбиби кулди: «Бойиб кетсангиз биз фақирларни унутмассиз?»

Носир қизга анграйиб қараб қолди...

...У эса умрида биринчи марта бировга юрагини очмоқчи бўлганидан пушаймон еди.

Кунлар ҳамон ўтиб борарди. Қиз эса ҳаётида яна ҳеч қандай ўзгариш бўлмаслигини куйиниб ўйларкан, қайси гуноҳи учун хунук бўлиб яралганлигини ҳеч тушунолмасди.

...Унинг учун энди дунёда суянадиган ҳеч нарса қолмаган эди. Кундуз кунлари Носирнинг кўзига таъвия бўлиб кўринаётганидан изтироб чекар, тунлари афсонавий тушлар уни исканжага олар, тундан кейинги тонг отгунча бўлган бедорлик тинкасини қуритар эди. Қиз ўн беш кунда озиб кетди.

Назарида орзусидаги катта ҳовли, ҳовли тўридаги кичиккина уй, битмай қолган қалпоқча, ҳовли юзида ку-кулашиб юрган мусичалар, юзида шира юқи қотиб қолган болакай, орзусида ҳатто бўй-бастини тасаввур ҳам қилолмаган йигит, болакайни эркалаб тергайдиган кампир — ҳаммаси саробнинг навбатдаги найрангидан ўзга нарса бўлмай қолди.

Йўқ, унинг барча қийноқлари ҳали олдинда экан.

Бир куни тушида ёнаётган одамни кўрди. Ёнаётган — баланд бўйли йигит эди. Олов йигитнинг бутун борлиғини ямлар, олов устини йигитнинг кўкка чўзилган қўллари узра осмонга сапчир бутун дунёни босган сув ёнаётган одамнинг оёқлари остида пишқирар, қиз эса йигитга хаёлан ёлворар эди: «Ўзингизни сувга ташланг, тирик қоласиз, ташласангиз-чи!» ...Лекин йигит унинг сўзларини эшитмас, нажот истаб кўкка боқар эди...

Бугун у одатига хилоф ҳолда ишга барвақт келган эди. Салдан сўнг ҳамкасблари кела бошлади.

Ярим соатча кечикиб келган Носирни Ғайрат қарши олди:

— Нима бўлди? Кўзларингиз киртайиб кетибди? Тинчликми?

— Ухлолмадим, — руҳсиз жавоб берди йигит, — шу кунларда уйқумда ҳаловат қолмаяпти...

— Уй ичилар тинчми ишқилиб?

— ТИНЧ... — Носир стол устида ётган гугурт қутисини олиб бурчакдаги ахлат саватига отди, — кўзимдан узоқроқ бўлсин.. Тушимда ёниб кетибман...

Рисолат ТОШПЎЛАТОВА.

Р. ТОШПУЛАТОВА 1966 йилда Тошкент шаҳрида туғилган. ТошДУнинг журналистика куллиётини тугатган. Айни пайтда Ўзбекистон телевиденнесининг «Ёшлик» муҳаррирнятида хизмат қилади.

Ҳикояси жумҳурият матбуотида илк бор эълон қилинмоқда.

ТВ

24 ИЮНЬ — ЯКШАНБА
СОВЕТ ЁШЛАРИ КУНИ

● ЎзТВ I

ҲУРМАТЛИ ТЕЛЕТОМОШАБИНЛАР! ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ ЁШ ИЖОДКОРЛАРИ ШУ КУНИ СИЗЛАРНИ «ЁШЛАР ТЕЛЕКАНАЛИ» КЎРСАТУВЛАРИНИ ТОМОША ҚИЛИШГА ТАКЛИФ ЭТАДИЛАР.

Биз кўрсатувларимизнинг номларини, томоша вақтини атайлаб ёзмадик. Эрталаб соат 9.00 дан 15.00 гача ва бироз танаффусдан сўнг ярим тунгача хоҳлаган пайтингизда телевизор мурувватини бурасангиз бас, шу пайтдан бошлаб Сизни ойнаи жаҳон олдидан кетказмасликка ёки телевизорни ўчириб қўймаслигингизга ҳаракат қиламиз.

19.30 «Ахборот» (рус тилида).
20.00 Москва. «Вақт».
22.00 «Ахборот».

● ЎзТВ II

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

9.00 «Сапеда». Мусиқий ахборот. 10.05 «Ҳар бир кишига ва барчага». Реклама. 10.15 «Офарин!». Қувноқ спорт ўйинлари. 11.15 «Капитан Грантни излаб». Етти серияли телевизион бадиий фильм. 7-серия.

* * *

17.40 Кўрсатувлар тартиби. 17.45 Болалар учун бадиий фильм. 19.00 «Дўстлик кечаси». Совет ёшлари кунига бағишланади. 20.00 Москва. «Вақт». 20.30 «Шарқ юлдузлари». Амитабх Ваччан (Ҳиндистон). 22.00 «Ҳафта». Информацион программа. 22.20 «Шашмақом» ворислари. Телевизион конкурс. Ўратепа шаҳри. 23.20 «Телетомошабин ҳамроҳи».

● МТ I

7.30 Спорт ҳамма учун. 7.45 Ритмик гимнастика. 8.15 «Спортлото» тиражи. 8.30 «Эрта саҳарлаб». Болалар учун кўрсатув. 9.30 «Ватан хизматида». 10.30 Тонгги дам олиш программаси. 11.00 «Дунё бўйлаб». Альманах. 12.00 «Здоровье». 12.45 «Дўстлик меридианлари». «Иво лола рибар» ансамбли рақсга тушади (Югославия). 13.20 «Бувимнинг соябони». Мультфильм. 13.30 «Уруш эшик қоққанда». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. Улуғ Ватан урушида қатнашган Ўзбекистон аҳолиси ҳақида (Тошкент). 14.30 П. И. Чайковский номли IX халқаро конкурс кундалиги. 15.15 «Педагогика ҳамма учун». 16.45 «Қишлоқ янгиликлари». Панорама.

Якшанба кинозали

18.00 «Қулоқсиз она». Мультфильм. «Ҳайдовчи қаршисидаги шайтонча». Бадиий фильм («Озарбайжонфильм»). 20.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати. 20.30 «Абадият ҳақида ўйлар». Якшанба ўгитлари. 20.45 Футбол. Жаҳон чемпионати. 1/8 финал. Италиядан олиб кўрсатилади. 23.00 Оммавий куй янгиликлари. 00.30 Ҳужжатли фильм. 00.45 Футбол. Жаҳон чемпионати. 1/8 финал. Италиядан олиб кўрсатилади.

● МТ II

7.30 Зарядкага сафланинг! 7.45 Рус тили. 8.15 Футбол. Жаҳон чемпионати. 1/8 финал. Италиядан кўрсатилади. 10.15 «Инсон тақдири». Бадиий фильм, субтитр билан («Мосфильм»). 11.55 Коллаж (реклама, ахборот, эълонлар). 12.00 «Реформа» жамғармаси. 12.05 «Қаҳрамонинг рақси». ССР Иттифоқи Давлат академик Большой театрининг спектакли. Италиядан олиб кўрсатилади. 15.05 «Она-замин ташвишида» туркумидан. «Жарлик ёқасидаги репортаж». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси (Иркутск). 16.05 «Пиллапоялар бўйлаб юқорига». Спорт югуриши бўйича дастлабки мусобақалар ҳақида ҳужжатли фильм (Олмаота). 16.15 «Совет Россияси» видеоканали. 18.45 «Планета». Халқаро программа. 19.45 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Степа — денгизчи». Мультфильм. 2-қисм. 20.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати (сурдо таржимаси билан). 20.30 «Куйловчи Россия». Калинин шаҳрида Вутунроссия ҳаваскорлик хорлари конкурсининг якунловчи концерти.

Муҳаррир ўринбосари Фарруҳ РАҲИМОВ.

«Ёш ленинчи»
«Молодой ленинец» орган ЦК ЛКСМ Узбекистана
Издается на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32-УЙ.

ТЕЛЕФОНЛАР:
ҚАБУЛХОНА — 32-56-58
ХАТЛАР БЎЛИМИ — 32-54-65.
513500 НУСХАДА ЧОП ЭТИЛАДИ.
ИНДЕКС: 64607.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Р — 04630. Д. — 23489.